

GERÇEĞE DOĞRU

zafer

BİLİM-ARAŞTIRMA • KÜLTÜR-SANAT DERGİSİ

584. SAYI AĞUSTOS
2025

FİYAT:
85 TL

ÇİÇEKLER ARILARI
DUYABİLİYOR MU?

ZEITGEIST: ZAMANIN RUHUNDA
ZARAFET SORUNU

GROK VAKASI ÜZERİNDEN
BİR YAPAY ZEKA OKUMASI

ALLAH'I GÖSTEREN
BİR MUCİZE VAR MI?

HARİKA ORGANİMİZ:
BAŞPARMAK

AYAKTA UYUYAN
HAYVANLAR

AHİRETE İNANMANIN FAYDALARI

ARKADAŞ®

Tatilde

Çocuklarınız için

en iyi arkadaş

Abone olmak için:

İletişim Bilgileri
abone@zaferdergisi.com
0 549 505 60 01 - 02 - 03
www.arkadasdergisi.com

Sizlerle

Ağustos 2025

Merhaba değerli dostlarımız,

Değişen olayların geri planında, değişmeyen hakikatler var. Her düşen eşya bir çekim kanununa işaret ettiği gibi; günlerimiz, gündemlerimiz de arkalarında belli kanunları gösteriyorlar. Değişen günlerin ve gündemlerin sayfaları bizim sınav sorularımızla dolu. Yaşadığımız, muhatap olduğumuz, şahitlik ettiğimiz gelişmelere verdiğimiz her tepki, aynı zamanda dünya sınavımızdaki sorulara cevaplarımız oluyor. Tepkilerimiz, tutumlarımız bu açıdan çok önemli, çünkü bunlar lehimizde ya da aleyhimizde kayda geçiyor. Yaşyoruz, ediyoruz derken, sadece sosyal medya mecralarında değil, aynı zamanda ahiret hayatımız için de profilimiz oluşturuluyor.

Bizi hem dünyada hem de ahirette kurtaracak bir profil oluşturmamız, imanımızı tahkiki yapmamıza bağlı. Bizi biz yapan da bizi kurtaracak olan da sahih imanımız ve bu şuurla yaşamamız değil mi!..

Çevremize şöyle bir baktığımızda Hıristiyanlar dinlerine mutaassıp olarak hareket ediyorlar ve güncel bir haçlı seferi yürütüyorlar. Yahudiler ise tahrif ettikleri dinleri adına, her türlü kötülüğü, zulmü yapıyorlar. Budistler, putperestler vs hepsi dini motivasyonla Müslümanlara saldırıyorlar.

Bu tablonun gösterdiği en önemli gerçek biz Müslümanların birleşmemiz gerektiği...

Bizi parçalamak için çıkardıkları birinci dünya savaşıyla dağıldık. Ama artık bu böy-

le gitmemeli, İslam dünyası kurtuluşu için birleşmeli; bizler de bu yolda gayret edenlere her alanda destek olmalıyız. Allah'ın da Resulünün de emri bir olmamız ve ayrılığa düşmekten çekinmemiz değil mi!?

Şu an yaşadıklarımız güçsüz oluşumuzdan, güçsüzlüğümüz ise ayrılığa düşmüş olmamızdan.

Bugün Gazze'de, Doğu Türkistan'da, Arakan'da katliamlara maruz kalıyorsak, hatta bu vatanda kutsalımıza, canımız Efendimize saygısızlığa cüret edilebiliyorsa, Müslümanlar açıkça ölümle tehdit edilebiliyorsa sebebi hep kendimizden, öz değerlerimizden uzaklaşmamızdır; gücümüzü de etkimizi de bu sebeple kaybetmemizdir.

İşte bu yüzden iman ettiğimiz hakikatleri yakini olarak bilmemize, tanımamıza ihtiyacımız var. Zafer Dergisi olarak bu niyetle her zaman iman hakikatlerine ve değerlerimize dikkatleri çekmeye, sayfalarımıza bu hakikatleri taşımaya çalışıyoruz. Çünkü dinimizden uzaklaştığımız için düştük, dirilmemiz ve ayağa kalkmamız da dinimize sarılmakla olacak inşaallah.

Bu sayımızda da bu minvalde çok güzel yazılar sizleri bekliyor. Emeği ve duasıyla katkı sunan, destek olan herkese teşekkür ediyoruz. Rabbimiz iyiliklerimizi mahşerde lehimize şahitlerimiz yapsın. Amin.

...

Gayret, çalışmak, sefer bizim; zafer Allah'ın...❖

— Editör

içindekiler

- 8** Senin Durduğun Yerdeyiz
Bu Şeref Bize Yeter
SENAİ DEMİRCİ
- 10** Vızıltıdan Nektara / Çiçekler Arıları
Duyabiliyor!
PROF. DR. FATİH SATIL
- 12** Dua ile Açılan Kapı / Yaşanmış Öykü
ABDÜLKADİR ŞEN
- 14** Ahirete İmanın Faydaları / Ahirete
İmanın, İnsanın Psikolojisine Etkisi
YUSUF YALÇIN
- 17** Düş Kurma Ustası Olmak
EZGİ AKGÜL
- 18** Bu Canlı Hem Bitki Hem Hayvan
ELİF E. BAYRAKTAR
- 19** Denizi Gören Ev
ÖZKAN ÖZE
- 20** Yapay Zekâ Çağında Güç ve
Sorumluluk / Grok Vakası Üzerinden
Bir Okuma
SEZER FİLİZ
- 22** Hareket / Tefekkürname
MEHMET SİNAN
- 24** "Zeitgeist" Zamanın Ruhunda
"Zarafet" Sorunu
İBRAHİM KÖROĞLU
- 26** Ayakta Uyuyan Hayvanlar!
PROF. DR. Ş. HAKAN ATALGIN
- 28** Harika organımız: Başparmak
PROF. DR. SEFA SAYGILI
- 30** 'Tik Tak' İki Hece Bir Hayat
SUAT ÜNSAL
- 32** Kâinat Bir Kitap mı, Eğer Öyleyse Nasıl
Okunmalı?
ÖMER SEVİNÇGÜL
- 34** Japonya'da İslam ve Japon Müslümanlar
AYTEN YADİGÂR
- 38** Âlem Dolusu Salât ve Selâm
ÜMİT ŞİMŞEK
- 40** Uyku Adabı / Sünnet-i Seniyyeye
İttibanın Beden ve Ruh Sağlığımız
Üzerindeki Etkileri
MEFRA BİLGE DÖNMEZ
- 43** Tövbe Kapısı Açıktır
SELİM GÜNDÜZALP
- 44** Gerçek Yüzler / Hayalin İçinden Öyküler
HÜSEYİN BURAK UÇAR
- 46** Allah'ı Gösteren Bir Mucize Var mıdır? /
Bir Hatıra
PROF. DR. ÂDEM TATLI
- 48** Altüst
GAMZE KOÇ
- 50** Bakış Açısı ve Sözü Değeri
PROF. DR. ALAADDİN BAŞAR
- 52** Coriolis Etkisi ve Dünyadaki Sonuçları
PROF. DR. OSMAN ÇAKMAK
- 54** Bir Vahdet Nidacısı: İsmâil Bey Gaspıralı
SADIK YALSIZUÇANLAR
- 56** SORU: "35 yaşına geldim hala çok utangaç
ve içine kapanık biriyim. Fikirlerimi ifade
etmekten çekiniyorum. Hal böyle olunca
girdiğim ortamlarda diğer insanların
dedikleri oluyor ve ben onaylayan, uyum
sağlayan kişi oluyorum. Gün sonunda
kendimi hep suçlarken buluyorum..."
**FEYZULLAH AKDAĞ
PSİKOLOJİK DANIŞMAN**
- 59** Karikatür / Hal Dili
OSMAN SUROĞLU

SATIR / ARASI

Bu milleti içinden yıkmak isteyenler onun önce dilini ve arkasından dinini devirmek yolundadırlar. Onun tarihteki en büyük zaferlerini, bu iki asil kaynağa bağlı oluşla kazandığını da onlar, çok iyi bilirler.

— Nihad Sami Banarlı

Bir kalp taşıyan herkesin bulunması gereken yer, Gazzeli masumların yanıdır. Bizim yerimiz de kalbimiz de o masumların ağladığı hastane odaları, çadırlar ve yıkıntıların yanıdır.

— Gökhan Ergür

En büyük zayıflığımız pes etmekte yatar. Başarmanın en kesin yolu her zaman sadece bir kez daha denemektir.

— T. A. Edison

Yahudilerin kiblesi paradır. Zayıf noktaları maddiyattır. Boykot, işte bu yüzden önemlidir. Siyonist canileri destekleyen, sermayesi onlardan olan marka ve kurumların ürünlerini boykot etmeyi ısrarla sürdürmeliyiz. İnsanlık için, insanlığımız için.

— İbrahim Tenekeci

Cenâb-ı Hak (cc) buyuruyor:
“Sözünüzü ister gizleyin isterse açığa vurun; unutmayın ki O, kalplerin içindekini bilmektedir. Yaratan bilmez olur mu? O, bütün inceliklerin farkındadır ve her şeyden haberdardır.”

(Mülk Sûresi, 13-14. ayetlerin meali)

Peygamberimiz (asm) şöyle buyurdu:
“Allah, bana şunu vahyetti: “Birbirinize karşı alçak gönüllü olun. Hiçkimse başkasına karşı övünmesin. Hiçkimse haddini aşır bir başkasına zulmetmesin.”

(Müslim, Cennet, 64)

Başıma seveceğim bir şey gelebilir; sevmeyeceğim bir şey de. Ama hakkımda hayırlı olanın hangisi olduğunu bilmediğim için aşırı tepki vermem.

— Hz. Ömer (ra)

Yetenekleriniz neler yapabileceğinizi belirler. Motivasyonunuz ne kadar yapmaya istekli olduğunuzu belirler. Tutumunuz bunu ne kadar iyi yapacağınızı belirler.

— L. Holtz

Herkes kendi yolunu izler. İnsan bir ağaç gibidir. Neden kiraz vermiyor diye incir ağacını hiç azarladığın oldu mu?

— N. Kazancakis

Bir sepet sağlam elma, içindeki bir çürük elmayı sağlama çıkartamaz. Fakat bir çürük elma, hepsini çürütür. Evladım; işte bunun için son derece dikkat edeceğin bir şey varsa, o da kimlerle düşüp kalktiğindir.

— İmam Gazali (ra)

Deprem korkusu yoktur. Hiçlik korkusu vardır. Yaşanılan hayatın kontrol altında ve bir düzende tutulduğunu bilememenin korkusu vardır. Bunların doğurduğu güvensizlik ise çekilen tüm acıların odak noktasıdır Kâinatın her zerresi, her zamanı Onundur. Her şey Onundur. Biz Onunuz. İnsanın mutlak güvenebileceği Rabbinden başka da hiçbir varlık yoktur. O'ndan gelinir, O'na dönlür. Başka sığınılacak hiçbir yerimiz, hiçbir varlığımız, hiçbir kavramımızın olmadığını O bize deprem vasıtasıyla o bize bir kere daha gösterdi.

— Mustafa Ulusoy

Tanıdığım en mutlu insanlar sürekli olarak kendilerini değerlendiriyor ve geliştiriyorlar.

En mutsuzlar ise genellikle başkalarını değerlendiriyor ve yargılıyorlar.

— L. V. Prosen

Allah seni yükselttikçe, sen gönlünü alçalt.

— Farabi

Bilginin en büyük düşmanı bilgisizlik değildir, bildiğini zannetmektir.

— S. Hawking

Batı hiçbir zaman âdil olmamıştır. Yükselişlerinde masumların kanı vardır. Düşüşlerine de masumların göz yaşları neden olacaktır.

— Sultan II. Abdülhamid

Eğitim kafayı geliştirmek demektir. Belleği doldurmak değil.

— Mark Twain

SATIR ARASI NOTU:

İki şey seni pek çok insandan ayırır:
1- Sorunun değil, çözümün parçası olmak.
2- Her şeye yeni (orijinal, farklı) bakış açısıyla yaklaşabilmek..

Senin Durduğun Yerdeyiz Bu Şeref Bize Yeter

SENAİ DEMİRCİ

SENİN hatırıdır hepimizi hatırı sayılır eyleyen.
Senin gül sözünle tanış olduk âleme.
Senin sancılı yürüyüşlerinin sonunda kavuştuk hayat bahşeden anlama.
Senin sayende kıblemiz oldu, mihrabımız oldu, medeniyetimiz oldu, şehrimiz oldu.

Senin rehberliğinde alnımızı koyduğumuz yerde başımız göğe erdi.

Senin dokunuşunla su pak sayılır.

Senin mütebessim yüzünden doğar güneş bize.

Senin nefeslerinden doğar umudumuz.

Senin ayak izlerini ağırlayarak vahaya döndü çöl dünyamız.

Senin izzetinden ödünç aldık izzetimizi.

Senin hatırının yok sayıldığı yerde ne vatan ne şeref ne haysiyet ne hayat ne edebiyat ne şiir kalır.

...

Sadece yürüyen cesetler olan kalabalıkların kabalıklarına, 'kınamak' için bile vakit ayırmıyorum. Miadı geçmiş aptallıkları, mide bulandıran küstahlıkları, batılatmış vandallıkları sadece Seni bir kez daha anlamaya vesile kılarım.

Sen olmadığında ne hallere düşeceğimizi gösteren bu sefil ruhları ibretle seyrediyoruz. Ne adını ne çizdiklerini ne sınıfını ne siyasal duruşunu ne etnik kökenini zerre kadar bile meşhur etmem. Ümmetin olmanın sevinciyle, yolunda yürüme çabasının şerefiyle bir an bile kendimi, onların ve onların türevleriyle meşgul etmem.

...

Kelebek kanatlarının ahengince, yağmur tanelerinin nezaketince, taşların bilgelik yüklü suskunluğunca, turfanda meyvelerle sevindirdiğin çocukların terütaze bakışlarınca, göğün engin mavisince, okyanusların inciler emziren derinliğince, sessiz harflerin çığılıklarınca, şehit bebelerin ebedî tebessümlerince salât ve selam ediyoruz Sana.

...

Senin övdüklerini övmeye, Senin yerdiklerini yermeye söz verdik.

Senin durduğun yerdeyiz.

Bu şeref bize yeter. Bu onur bize kâfidir.

...

Nasipsiz bedbahtların kurtuluşu için de kendini çatlatırcasına nefes tüketmenin hatırına, o nasipsizleri kendimize öğretmen yapmadık, yapmayacağız. Onlara karşı çıkarken onlara benzeyerek onları sevindirmeyeceğiz. Ne zibidileri meşhur edeceğiz ne kendimizi meşgul edeceğiz.

...

Senin övdüklerini övmeye, Senin yerdiklerini yermeye söz verdik.

Senin durduğun yerdeyiz.

Bu şeref bize yeter. Bu onur bize kâfidir. ❖

Vızıltıdan Nektara Çiçekler Arıları Duyabiliyor!

PROF. DR. FATİH SATIL

DOĞADA bazen öyle sahnelere şahit oluyoruz ki hayranlığımızı gizleyemiyor, üzerinde derin derin düşünürüz. Mesela kim inanır ki, dünyanın en küçük işçilerinden biri olan arılar, aynı zamanda en usta dansçılar olsun! Üstelik bu dans, estetik bir gösteriden çok hayatın devamında önemli rolü olan bir iletişim dili...

Belgesel kanallarında rastlamışsınızdır belki, minik bir arının diğerlerine yaptığı o kıvrak hareketler: Bir sağa bir sola salınıyor, sonra dairesel turlarla devam ediyor... İşte buna “arı dansı” deniyor. Bu dans ile arılar, birbirlerine “nerede, ne kadar, hangi kalitede yiyecek var” bilgisini aktarıyorlar. Arıların kendilerine ilahi bir ilhamla öğretilen bu mucizevi hareketlerini, 20. yüzyılın başlarında zoolog Karl Von Frisch çözmüş ve bununla Nobel ödülünü kazanmıştır. Bu keşif, bizlere doğanın ne kadar kusursuz bir sistem olduğunu bir kez daha göstermiştir.

Fakat hikâye burada bitmiyor. Son yıllarda yapılan araştırmalar, doğada kurulu

bu iş birliğinin aslında karşılıklı bir alışveriş olduğunu gösteriyor. Meğer sadece arılar konuşmuyormuş, çiçekler de sessiz bir cevap veriyormuş...

Çiçekler Arı Sesini “Duyabiliyor”

Torino Üniversitesi’nden zooloji profesörü Francesca Barbero ve uluslararası bir araştırma ekibi, arılar ve çiçekler arasında daha önce hiç fark etmediğimiz bir iletişim kanalını keşfetti. Çalışmalarına göre, bazı çiçekler arıların kanat çırpma sesini “duyabiliyor” ve bu sese karşılık daha fazla nektar üretiyor.

Çalışmanın detayı şöyle: Torino Üniversitesi’nden zooloji profesörü Francesca Barbero ile İspanya ve Avustralya’dan entomologlar, ses mühendisleri ve bitki fizyologlarından oluşan bir ekip, *Rhodanthidium sticticum* adlı küçük bir arı türünün, aslanağzı (*Antirrhinum* cinsi) çiçeğine yaklaşırken çıkardığı sesi kaydederek bitkilere dinletti. Ardından çiçeklerin verdiği

biyolojik tepkiler gözlemlendi. Araştırmada, aslanağzı çiçeğinin arıların çıkardığı vızıltıyı duyduğunda nektar üretimini artırdığı ve nektardaki şekeri taşıyan bazı genlerin daha aktif çalıştığı tespit edildi. Bu, özelliğin, çiçeklere tozlayıcı böcekleri daha uzun süre üzerinde tutarak tozlaşma şansını artırmak için bir uyum ve korunma yöntemi olarak verildiği belirtiliyor. Yani çiçek, daha fazla nektar sunarak arıyı kendine çekiyor ve üzerinde kalmasını sağlıyor.

Düşünebiliyor musunuz? Sonsuz ilim ve kudret sahibi Yaratıcı, arılarla bitkiler arasında öyle bir iletişim ağı kurmuş ki, arı çiçeğe yaklaşırken çıkardığı o vızıltı sesi, çiçeğin derinliklerinde bir hareket başlatıyor. Çiçek, sanki “Arı geliyor, ona ikramda bulunmalıyım!” der gibi daha bol ve daha tatlı nektar salgılamaya başlıyor. Bu tepki sayesinde arılar çiçek üzerinde daha uzun süre kalıyor, böylece tozlaşma ihtimali de artıyor. Ne muhteşem bir iletişim!

İhtiyaca Cevap Prensibi

Bu, aslında her canlının yaratılıştan gelen fitri bir duasıdır. Yani bir kuşun, bir arının, bir çiçeğin—kısacası tüm canlıların—güçlerinin

yetmediği, ellerinin uzanamadığı nice ihtiyaçları vardır. Belki onlar bu ihtiyaçlarının farkında bile değildir. Ama ne zaman o şeye gerçekten muhtaç olsalar, beklemedikleri bir anda, umulmadık bir şekilde Rahmeti sonsuz olan Yaratıcı o ihtiyacı karşılarına çıkarır. Onlar için tam vaktinde bir kapı açılır, bir hediye gönderilir. Çünkü onların buna ne eli yetişir ne de gücü yeter. Aslında bu, ihtiyaç diliyle sessiz bir duadır. Onların bu fitri ihtiyacı, farkında olmasalar bile, Allah’a yönelen bir dua olur ve Allah da bu duaya rahmetiyle cevap verir.

Çiçekler Çevresini Dinliyor, Hissediyor ve Ona Göre Bir Davranış Geliştiriyor!

Bitkiler, sadece güzel renkleriyle ya da kokularıyla değil; aynı zamanda titreşimlere, seslere yani çevresel sinyallere de cevap verebilme kabiliyetinde yaratılmışlar. Bilim dünyası buna “vibroakustik sinyal” diyor. Yani çiçekler, aslında kendi dilinde çevresini dinliyor, hissediyor ve ona göre bir davranış sergileyebiliyorlar!

Vibroakustik Sinyaller Üretilerek Çiçeklerde Verim Artırılabilir mi?

Bu keşif, aslında tarım dünyasında da devrim niteliğinde. Belki bir gün, arı vızıltısına benzer sesler yayarak bitkilerde tozlaşma oranlarının artırılacağı ve daha fazla nektar ve meyve üretilmesi yapılabilecek. Yani doğadaki ilahi denge ve canlılar arasındaki ilişkileri taklit ederek verimi artırmak mümkün.

Çiçek ve Arıdan Alınacak Bir Ders

Demek ki tüm kâinat ince bir iş birliği ve iletişim ağıyla örülmüştür. Arının vızıltısı bile cevapsız kalmıyor bu dünyada. Çünkü bu evrende hiçbir çaba karşılıksız değildir.

Bu olay, bize sadece biyolojiyi değil hayata dair bir hakikati de öğretiyor: Kimsenin emeği boşa gitmez. Küçük bir arının çırpınışı bile bir çiçeğin yüreğinde yankı buluyorsa, bizim gayretlerimiz de bir yerlerde mutlaka bir karşılık bulacaktır. Yeter ki samimiyetle çabalamaya devam edelim.

Bir arı kanadını çırpar, bir çiçek ona kapılarını açar. Bir toz zerresi taşınır, bir meyve filizlenir. Belki de hayat işte bu küçük ama derin iş birliği üzerine kuruludur. Biz insanlar da bazen küçük bir iyilikle, bir tebessümle, bir güzel sözle farkında olmadan bir başka yüreğe dokunur ve hayatını değiştirebiliriz. Tıpkı arıların dansı gibi, tıpkı çiçeklerin sessiz cevabı gibi...❖

Kaynaklar:

1. Barbero F. et al. 2025. Vibroacoustic signals produced by flower visitors and their role in plant-insect interactions. ASAICA25.

2. <https://www.eurekalert.org/news-releases/1083951>

3. https://pt.wikipedia.org/wiki/Rhodanthidium_sticticum

4. <https://en.wikipedia.org/wiki/Antirrhinum>

Yaşanmış Öykü

Dua ile Açılan Kapı

ABDÜLKADİR ŞEN

ŞEHRİN gürültüsünden uzakta, çevre yolunun hemen kenarında yapılmış beş katlı apartmanlardan birinde yalnız başına yaşayan yaşlı bir teyzemiz vardı. Giriş katının hemen üzerinde, birinci katta oturuyordu. Artık yaşlılığın getirdiği yorgunlukla kendi yemeğini yapamıyor, belediyenin sağladığı sıcak yemek hizmetiyle hayatını idame ettiriyordu. Az çok geleni gideni olurdu, ziyaretine gelenler onu balkondaki sandalyesinde misafir bekler halde, gözleri ışıltı, içten bir sevinçle bekler halde bulurdu. En azından ben ne zaman gitsem öyle bulurdum.

Dilinden şükür eksik olmazdı, hayattan sabır ve şükür dersi almış bir insandı. Eşi yıllar önce vefat etmiş, oğlu yurtdışında, her gün telefonla görüştüğü biricik kızı ise Ege'nin bir sahil kasabasında yaşıyordu.

Bir bahar günü ziyaretine gitmiştim. Balkonda göremeyince biraz şaşırdım. Zili çaldım, içeriden yavaşça gelen adımlarla kapı açıldı. Kapıyı karşı komşusu açmıştı.

Merakla sordum:

“Teyze nerede, bu güzel bahar günü onu balkonda göremeyince şaşırdım. Bir şey mi oldu?”

Teyze, “Kapının içerideki kolu kırıldı evladım,” dedi. “Balkona çıkamadım. Ustayı çağırdık, yarın gelecek. Kapı yukarı kaldırınca zorla açılıyor, benim de gücüm yok. O

yüzden bir günlüğüne de olsa balkonsuz kaldım.”

Oysa o an basit bir arıza sebebiyle açılmayan o kapı, ertesi sabah başka bir sırta açılacaktı. Biz nereden bilecektik!..

...

Teyzemiz sabah namazı için kalktığına düşmüş ve kalça kemiğini kırmış. Yerde hareketsiz kalmış, kimseye sesini de duyuramamış. Ama o, inancından aldığı azimle, sürünerek balkon kapısına doğru ilerlemiş. Yerde halı üzerindeyken karşı apartmanın ikinci katındaki komşu kadının eşini uğurladığını görmüş. Ama bağırsa sesini duyuramayacak; çünkü kapalı kapıyı açmak o an için imkânsız...

Evet her ne kadar her şey bir sebeple yapılıyor, her iş sebeplerle yürüyor gibi görünse de hakikat başkadır. Bazen, Sebeplerin Sahibi, muztar kalan kulları için iradesini gösterir; Hz. İbrahim'i ateşe yaktırmaz, Hz. Yunus'u suya boğdurmaz, Habib-i Ekreminin emrine melek ordularını verir... Sonuçta şu imtihan dünyasında, sebeplerin kendi iradesine

bağlı olduğu kopyasını verir bizlere. Anlar ki, yaratan O'dur; dilerse araya bir sebep koyar da yaratır, dilerse sebepsiz yapar, O her türlü yaratmayı bilir.

O teyzemiz çaresiz haliyle dua ederken belki de bunları düşündü bilemeyiz...

Rabbine sığınmış, “Yâ Rabbi, elimi Hz. Hatice'nin eli kabul et, senin aşkın ve Resulünün sevgisi ile dolu bu yaşlı kadına imdat et” diyerek kapı koluna uzanmış; o açılmayan kapı bir anda hiç zorlanmadan açılmış... Karşı apartmandaki kadına seslenmiş. Komşuları hemen yardıma koşmuş. Gelen ambulansla onu hastaneye götürmüşler.

Ve kolu kırık kapalı bir kapının açılmasına, kırık bir kalbin duası vesile olmuş. Zaten dua nice açılmaz kapıları açan en güzel bir anahtar değil mi!..

Çaresizlikten çareler çıkaran Allah'a hamd olsun.

Acizlikleri güce çeviren Allah'a şükürler olsun.

Dualara cevap veren Rabbimize minnetler olsun.❖

Ahirete İmanın, İnsanın Psikolojisine Etkileri

Ahirete İmanın Faydaları

YUSUF YALÇIN

İNSAN, sadece bedenden ibaret değildir. Ruh, kalp, akıl ve vicdan gibi derin boyutları olan çok yönlü bir varlıktır. Hayatın anlamı, ölümün hakikati ve sonsuzluk arzusu, insanı her zaman metafizik arayışlara sürüklemiştir. Bu noktada ahirete iman, yalnızca bir teorik inanç değil; aynı zamanda insan ruhunu besleyen, psikolojik dengeleri koruyan ve toplumsal yapının temel direklerinden biri olan bir hakikattir.

AHİRETE İMAN VE TOPLUM HAYATI

Ahirete imanın sosyal hayata bakan pek çok faydaları vardır. Mesela çocuklar için ölüm kavramı ağır ve sarsıcıdır. Ancak Cennet fikri, onların zayıf kalplerinde bir teselli kaynağı olur. Küçük bir çocuk, “*Kardeşim veya arkadaşım öldü ama Cennet’te, bizden daha iyi bir yerde, daha güzel bir hayat sürüyor. Dert, tasa, sıkıntı, hastalık yok, cennet kuşlarıyla oyun arkadaşlığı yapıyor*” diyerek gözyaşlarını silebilir. Ahirete iman, çocukların psikolojik kırılmalar

yaşamalarını engeller, onları hayata tutundurur. Aksi takdirde sürekli ölümlerle yüzleşen çocuklar, ağır bir psikolojik çöküşe sürüklenabilir.

Benzer şekilde ahirete iman, yaşlılar için de çok güçlü bir teselli kaynağıdır. İnsanoğlu yaşlandıkça geçmişi daha sık düşünür, sevdiklerinin çoğunu kaybetmenin derin hüznünü sürekli yaşar, kabre daha yakın olduğunu görür. Gençliğin enerjisi yerini yorgunluğa, zamanın sürati ise hüzne bırakır. Böyle bir insan, ahirete inandığında, “bu dünya geçici, esas hayat ebedî olandır” (Ankebut Suresi, 64) diyerek kalbine teselli ve huzur, zihnine sükûnet yerleştirir. Aksi halde, hayatın sonunu bir yokluk ve çöküş olarak algırsa, bu da yaşlılık sürecini azaba dönüştürür.

Ahirete iman düşüncesi gençler için de ciddi bir dizginleme vesilesi olur ve vicdan dengesi sağlar. Çünkü gençlik dönemi, hislerin taşkın olduğu, arzuların kuvvet kazandığı, duyguların dizginlenmesinin zorlaştığı

Ahirete iman umut verir, hayata anlam kazandırır, sabır ve denge sağlar, ahlaki sapmalarda fren olur ve ruhun sarsıntılara dayanmasını kolaylaştırır. Yani özetle, dünyaya hayatının güzelliği, huzuru ve mutluluğu da ahirete imana bağlıdır.

bir dönemdir. Bu dönemde, bireyde bencillik, şiddet ve ahlaki sapmalar baş gösterebilir. Ahiret inancı gençteki bu duygusal taşkınlıklara denge sağlar; cennet inancı genci iyiliklere, dürüst ve ahlaklı olmaya teşvik ederken, cehennem inancı da kötülüklerden alıkoyan içsel bir denetleyici olur: “*Yaptığım her şeyin bir karşılığı olacak, işlediğim günahlar ve suçlar karşılıksız kalmayacak. Bu dünyada bir şeyleri gizleyebilirim, ancak her yerde melekleri olan ve beni sürekli gören Rabbim, kötülük yaparsam cezasını bana er geç ödetir*” diye düşünerek daha sorumlu hareket eder ve toplum için de faydalı bir birey olur. Ahiret inancı olmazsa, gençlik haliyle güçsüze zulmetmesine, taş-

kınlıklar yapmasına, hak hukuk tanımazlığa bir engel kalmaz, toplum hayatı anarşiye sürüklenir.

Aile hayatının huzur ve devamlılığı için de yine ahirete iman çok önemlidir. Çünkü bir erkek veya kadın, yaşlanan eşine sadece dünyevi güzelliklerle veya güç/kuvvetine değil, “*o benim ebedî hayat arkadaşım-dır, bu dünyada geçici olarak ihtiyarlık onu değiştirmiş olsa bile önemi yok, cennette ebedî bir hayatımız var, orada ebedî bir saadet bizi bekliyor*” düşüncesiyle sadakat gösterir. Ebediyet fikri, eşler arasında karşılıklı hürmeti, fedakârlığı ve sabrı artırır. Ahiret inancı olmayan bir aile yapısının ise geçici çıkar ilişkilerine dönmekten kurtulması zordur ve çabuk dağılma ihtimali vardır.

Ahirete iman, insanın şahsi hayatı ve iç disiplini için de çok elzemdir. Çünkü ahirete iman insanın içinde sürekli çalışan bir vicdan terazisi kurar. Her davranışın hesabı olduğunu, mükâfatı ve karşılığı olduğunu bilmek, bireyi yanlışlardan uzaklaştırır. Kanundan kaçsa bile Allah’tan kaçamayacağına bilen bir kişi, kötülükten sakınır, iyiliğe yönelir. Bu sayede bireyin iç huzuru sağlanırken, toplumda da adalet ve güven ortamı gelişir.

RUH SAĞLIĞI VE AHİRETE İMAN

Ahirete iman, insanın sadece gelecekteki hayatını değil, şu anki ruhsal dengesini, dayanma gücünü ve yaşam motivasyonunu da doğrudan etkileyen köklü bir inançtır.

- Kaygı ve Ölüm Korkusunu Hafifletir

Psikoloji bilimi, ölüm korkusunun (thanatophobia) bireyde ciddi anksiyete ve panik bozukluklara yol açabileceğini belirtir. Ahiret inancı ise, ölümün bir son değil; başka ebedî bir âleme geçiş olduğunu bildirerek ruhu sarsıntılardan korur. Ölüm korkusunun panikle değil, huzur ve teslimiyetle karşılanmasına imkân verir.

- Travmalar ve Kayıplarla Baş Etmeyi Kolaylaştırır

Psikoloji bilimi, anlamsızlık duygusunun depresyonun temel sebeplerinden biri olduğunu söyler. Ahiret inancı, insanın acılarını, sabrını ve yaptığı iyilikleri ebedî bir değerle ilişkilendirir. Kişiyi yaşam motivasyonu ve moral gücü sağlar.

Sevilen birisinin ölümü ya da büyük bir kayıp, ruh sağlığında derin yaralar açabilir. Ahirete inanan bir kişi, bu ayrılığın **ebedî olmadığını**, sevdikleriyle bir gün tekrar buluşacağını düşünerek büyük bir teselli bulur.

- Hayata Anlam Katar, Umutsuzluğu Engeller

Psikoloji bilimi, **anlamsızlık duygusunun** depresyonun temel sebeplerinden biri olduğunu söyler. Ahiret inancı, insanın acılarını, sabrını ve yaptığı iyilikleri **ebedî bir değerle** ilişkilendirir. Kişiyi yaşam motivasyonu ve moral gücü sağlar. İntihara karşı güçlü bir psikolojik kalkan oluşturur.

- Vicdan Huzuru ve Ahlakî Denge Oluşturur

İç çatışmalar, suçluluk duygusu ve ahlakî boşluk, psikolojik sıkıntıların kaynağı olabilir. Ahiret inancı, bireyin yaptığı her davranışın karşılığını göreceği fikrini kazandırarak **vicdanî bir denge** kurar. İç huzuru sağlar,

pişmanlıkları tövbeyle sevaba dönüştürür.

- Sabır ve Dayanma Gücü Verir

Zorluklar ve musibetler karşısında ruhsal kırılmalıklar gelişebilir. Ahirete iman, insanın, musibetlerin bir anlamı olduğunu, sevap kazandırdığını, zayı olan malların sadaka sevabı kazandırdığını ve bu hayatın **bir imtihan** olduğunu görmesini sağlar; sabır ve dayanma gücü verir. Psikolojik direnç (resilience) gelişir, kişi kolay yıkılmaz.

- İçten Gelen Ahlakî Disiplin ve Öz Denetim Sağlar

Toplum baskısı olmadığında bile insanın **ahlaklı kalmasını sağlayan** temel etkenlerden biri, hesap verme bilincidir. Ahiret inancı, bireyin yalnız kaldığında dahi **iç muhasebe** yapmasını sağlar. Bireyde iyilik duygusunu güçlendirirken, suç işleme eğilimini azaltır ve böylece yaşanacak pişmanlıkların da önüne geçer.

- İnsana Yüksek Bir Kimlik ve Şeref Kazandırır

“Ben kimim, nereden geldim, nereye gidiyorum, hayatımın anlamı ne?” soruları, kişinin varoluşsal temellerini etkiler. Ahiret inancı, insanı **sadece dünya için yaratılmış geçici, anlamsız, başıboş bir varlık değil**, ebedî bir hayat için yaratılan değerli bir varlık olarak tanımlar. Böylece kişide öz saygıyı artırır, ruhun kendine güvenini ve değerli olma duygusunu güçlendirir.

Sonuç olarak, ahirete iman; hem bireyin ruh sağlığı, hem de toplumun huzuru ve güveni için temel bir dayanak, güçlü bir motivasyon kaynağıdır. İnsan ruhunun **manevî gıdası ve ilacı**, psikoloji bilimi açısından ise **psikolojik istikrarın ve iyilik halinin** kaynağıdır.

Ahirete iman umut verir, hayata anlam kazandırır, sabır ve denge sağlar, ahlakî sapmalarda fren olur ve ruhun sarsıntılara dayanmasını kolaylaştırır. Yani özetle, dünya hayatının güzelliği, huzuru ve mutluluğu da ahirete imana bağlıdır.❖

Düş Kurma Ustası Olmak

EZGİ AĞÜL

SANKİ her şeyi eline yüzüne bulaştırıyor, yarım bırakıyor gibi hissediyorsun bazen.

Hayallerin hep yarım kalmış, beklentilerin hiç karşılanmamış gibi geliyor. Hem kendine karşı hem dünyaya karşı yorgunsun, kendine küsmüşsün de zamana yayılan o sessizlik göz bebeklerinde birikmiş gibi işte.

Kendine karşı beslediğin öfke, dünyaya karşı biriktirdiğin kırgınlık ağırlık olmuş içinde de taşıyamıyorsun sanki. Hayal kırıklığı yaşıyorsun sık sık ve en çok kendine küsüyorsun. Kirpiklerinden kurduğun idam sehparının tekmesini sen atıyorsun.

Düşlerine çelme takmışlar da seni düşürmüşler gibi hissediyorsun işte bazen de. Herkes sanki hayal kırıklığı senin için.

...

Aslında hayal kırıklığı dediğimiz şey, içimizde yarım kalan bizdir, biliyor musun?

İnsanoğlu düşleriyle yoğrulmuş hamura benzer. Hayatın fırınında pişerken, düşlerin mayası verir ona tadını, kokusunu, anlamını.

Hayal sahibi olunmadan yaşam göğümüz karanlık bir boşluktan ibaret kalır.

Ama işte hayal sahibi olmakla hayal âleminde yaşamak aynı şey değil. Ayakları yere basan hayaller ile gerçeklikten kopuk sanrılar da asla aynı değil.

Bunu da düşünce öğreniyorsun.

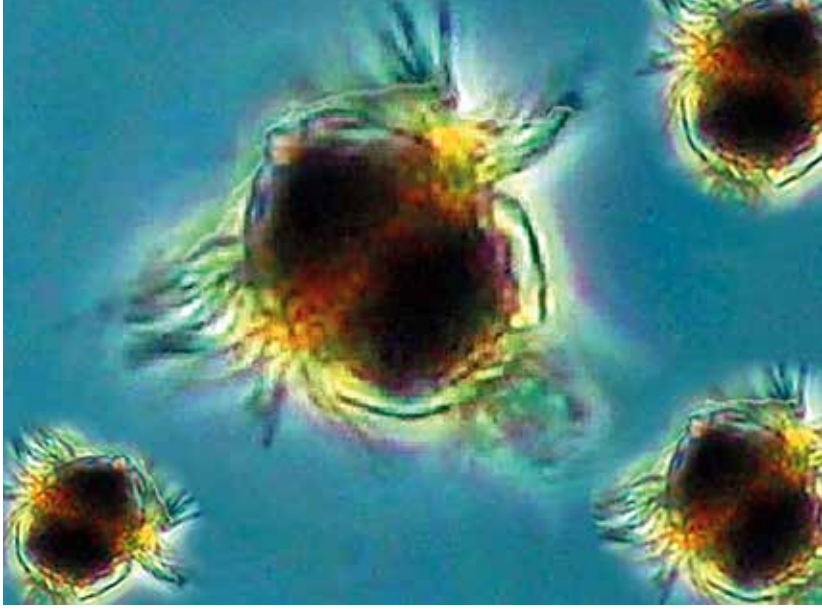
...

Düştüğümüz yerden kalkmak istiyorsak neyi düşlediğimizi ve nereden düştüğümüzü bilmemiz gerekiyor. Önce düşüşümüzün haritasını çıkarmalıyız. Nereden düştük, neden düştük ve nereye varmak istiyoruz?

Düşmek ve düşlemek, aynı hakikatin iki yüzü gibi. Yarım kalmış olan eylem değil, kalbin meylettığı istikamet yani.

Düş görmenin değil, düş kurmanın ustası olmalıyız. Bu iki dünyanın arasında salınan ruh, ancak ikisini de kucakladığında olgunlaşır.

Başka türlü diz kapaklarımıza üfleyen birilerini arar, üflemediler diye yeni düş kırıkları biriktiririz.❖

Bu Canlı Hem Bitki Hem Hayvan

ELİF E. BAYRAKTAR

METAMORFOZ, canlılar dünyasında birçok canlı üzerinde gözlemlendiğimiz son derece mucizevi ve sıra dışı bir olaydır.

Mesela kelebekler, tırtıl olarak girdikleri kozadan, bir başka böcek türü olan kelebek halinde çıkarlar. Kelebeklerin bu değişimine sıklıkla şahit olduğumuzdan, bu son derece ilginç olayı olağan bir durummuş gibi algılarız.

Ancak; bilim adamlarının yakın zamanda keşfettikleri bir canlı; bizim hiç şahit olmadığımız bir şey yaparak bu alışkanlık nazarımızı yerle bir ediyor.

Mesodinium Bukalemun adı verilen tek hücreli bir organizma son derece ilginç bir özelliğe sahip: Bu organizma, hem bir bitki hem de bir hayvan. Evet, yanlış okumadınız!

Mesodinium Bukalemun, yüzlerce küçük tüycük (silya) ile kaplı tek hücreli bir hayvan türü yani kirpikli bir canlı.

Bu canlılar, silya isimli tüycüklerini suyun içerisinde çok hızlı hareket edebilmek için

adeta bir motor gibi kullanıyorlar. Çoğu, kendi için besin sentezlemek yerine başka organizmaları yiyerek besleniyor. Bu özellikleriyle hayvanlara benziyorlar.

Bazı türleri ise, daha farklı olarak kriptomonat ismi verilen algleri ve diğer mikroorganizmaları yutuyor. Yuttukları algler ile ortak çalışan bu türlerde, alg fotosentez için gereken şekeri üretiyor; mesodinyumlar da algleri koruyor ve onları bir yerden başka bir yere taşıyan vasıta görevi görüyor.

Mesodinium Bukalemun ismi verilen tür ise algleri yutuyor fakat onlarla ne ortak yaşıyor ne de besleniyor. Bunun yerine; algleri kendisi için çalıştırıyor.

Hücreler bölünmeden önce birkaç hafta boyunca sağlam kalıyorlar; bu süre içerisinde alg, organizma için fotosentez üretmeye devam ediyor. Organizma ise karşılığında alge herhangi bir şey vadetmiyor. Algi taşıdığı sürede, organizmanın rengi, taşıdığı algin rengine göre renk değiştirdiğinden,

türe Mesodinium Bukalemun ismi verilmiş. Kırmızı alg taşıyorsa, kırmızı, yeşil alg taşıyorsa yeşil rengi alıyor.

Algleri yutması ile bir hayvan özelliğini ve yuttuğu algleri fotosentez için çalıştırmasıyla da bir bitki özelliğini aynı anda gösteren bu canlıların yaşam şekline “Endosimbiyo” adı veriliyor.

En şaşırtıcı yönü ise, organizmanın iki farklı türdeki canlıya ait özelliği göstermek için herhangi bir özel kimyasal işlem yapmaya, bir koza örmeye ya da aradan zaman geçmesini beklemeye ihtiyacı olmaması...

Evrım teorisinin iddiasına göre, bir canlının çıkarı olmadan bir başka canlıya yardım etmesi söz konusu olamaz. Bu nedenle, keşfedilen bu endosimbiyo hayat, evrimciler açısından çok büyük bir sıkıntı meydana getiriyor.

İlkel olduğu iddia edilen tek hücreli bir canlının ise iki ayrı canlı türüne dair özellikler gösterecek kadar kompleks bir yapıya sahip olması da yine evrim teorisinin “Hayat ilkelden komplekse doğru ilerlemektedir” iddiasını yerle bir ediyor.

Sadece tek bir hücreye sahip olan minicik bir organizmada bile, Allah'ın yaratma sanatının sayısız delillerini ve mucizelerini gösteren dev bir âlem vardır. Âlemlerin Rabbi (cc), bu dev âlemi sadece tek bir hücrenin içerisine sığdırmış ve o tek bir hücrenin içini yaratılış delilleriyle donatmıştır. Tek bir hücrenin içindeki dünya, bugün bile tam anlamıyla keşfedilebilmiş değildir.

İki yüzyıl boyunca bilim adamları canlıları inceliyor ve hücreyi araştırıyor. Bütün bilim dünyası bu kadar uzun zamandır çalıştığı halde, her gün yeni bir bilgi daha keşfediliyor ve bu dev âlem hakkında elde edebileceğimiz bilginin sayısız olduğu ortaya çıkıyor.

Bu âlemin içinde keşfedilen her bir detayın eşi ve benzeri de yok. Daha önce ne duyulmuş ne de bir örneği görülmüş oluyor. Yazımızı bu konudaki bir ayetle bitirelim:

“Gökleri ve yeri (bir örnek edinmeksizin) yaratandır. O, bir işin olmasına karar verirse, ona yalnızca “Ol” der, o da hemen olur.” (Bakara Suresi, 117)❖

Denizi Gören Ev

ÖZKAN ÖZE

İKİ çocuk, tozlu bir kaldırıma oturmuş, ordan burdan konuşuyorlardı.

Biri dedi:

“Biliyor musun? Bizim evin penceresinden bakınca masmavi deniz görünüyor!”

Öteki alaylı alaylı sordu:

“Bizim evle sizin ev yan yana. Sizin evin penceresinden bakınca görünüyor da, bizim evin penceresinden bakınca neden görünmüyor masmavi deniz?”

“Sen bakmasını bilmiyorsun da ondan!” diye cevap verdi diğeri gülerek.

“Sen nasıl bakıyorsun peki?” diye sordu öteki.

Diğeri gayet ciddi cevap verdi:

“Gözlerimi kapatarak...”❖

Yapay Zekâ Çağında Güç ve Sorumluluk

Grok Vakası Üzerinden Bir Okuma

SEZER FİLİZ

FARKINDA olsak da olmasak da, sabah uyandıığımız andan gece yatana kadar yapay zekâya temas ediyoruz. Günlük hayatımıza, her gün farklı bir yapay zekâ uygulaması hızla dahil oluyor. Hayatımıza giren yapay zekâ örnekleriyle çağrı merkezleriyle kurduğumuz iletişimde veya alışveriş sitelerinde gezerken muhatap olduğumuz önerilerde artan oranda karşılaşıyoruz. Aynı şekilde ChatGPT, Grok ve Claude gibi büyük dil modelleri kullanan yapay zeka sohbet robotları da artık günlük işlerimizde sık kullanılan uygulamalara dahil oldu.

Avrupa'nın hantallığı ve düzen konusundaki hassasiyetinin yapay zekâ trenini kaçırmasına neden olduğu Amerika'nın atı alıp Üsküdar'ı geçtiği söylenir. Geçtiğimiz Temmuz ayında yaşanan gelişmeler YZ alanında regülasyonların ne kadar önemli olduğunu gösterdi. Elon Musk'ın xAI şirketinin geliştirdiği Grok'un kendisine sorulan sorulara hiç beklenmedik bir şekilde küfürlü cevaplar

vermesi ve hakaretlere devam etmesi ortalığı neredeyse ayağa kaldırdı. Önde gelen teknoloji şirketlerinin elinde tüm dünyaya ait çok fazla veri bulunuyor. Elde edilen verilerin Amerikan yönetimiyle paylaşıldığı zaman zaman dile getirilen konular arasında.

Ancak bu büyük güç, ciddi sorumlulukları da beraberinde getirir. Yaşananlar, yapay zeka sohbet robotlarının sınırlarının ve güvenlik açıklarının müshahas bir göstergesini ortaya çıkarıyor. Nitekim Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, X'in yapay zeka uygulaması Grok hakkında soruşturma başlattı. Savcılık soruşturmayı "halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılama" vb hakaret suçlarından başlattı. Ayrıca savcılık suç teşkil eden paylaşım ve hesaplara erişim engeli kararı aldı.

Trump'ın bir önceki döneminin sonunda Twitter platformundaki hesabının devre dışı bırakılması sosyal medyanın gücünü göz-

termişti. Sonrasında Elon Musk Twitter'ı satın aldı, Trump'ı seçimde açıkça destekledi, bir müddet çok yakın çalıştı. Ta ki menfaatler çatışmaya kadar. YZ'nin ürettiği içerik filtrelerin zayıflatılmasıyla saldırgan dil ortaya çıktı.

Beğensek de beğenmesek de seçimle gelen iktidarın zengin bir teknopat eliyle hiza sokulmaya çalışılması YZ'nin sınırlarının regülasyonlarla belirlenmesinin zorunlu olduğunu gösteriyor. Yaşananlar YZ sistemlerinin çok güçlü ancak bir o kadar da kırılgan olduğunu ortaya koyuyor. Bu durum teknolojik altyapının güvenliği ve YZ'nin ortaya çıkardığı sonuçlardan hukuki anlamda kimin sorumlu olduğunun belirlenmesi zorunluluğunu ortaya çıkarıyor. Çünkü yapılan küçük değişikliklerin ve filtrelerin gevşetilesinin ortaya çıkardığı durumun tüm siyasi yapıları zorlayacak etkilere yol açabileceği görüldü.

Yapay zekâ sistemlerinin toplumsal etkileri büyüdükçe, geliştiricilerin ve yasa koyucuların bu sistemlerin güvenli, etik ve sorumlu kullanımını sağlamak için daha fazla çaba göstermesi gerekiyor.

GÜÇLE GELEN SORUMLULUKLAR

Ancak bu büyük güç, ciddi sorumlulukları da beraberinde getirir. Üretken YZ yalnızca içerik üretmekle kalmaz; aynı zamanda bilgi üretir, yönlendirir, etkiler. Bu da bir dizi etik ve toplumsal sorunu gündeme getirir:

1. Yanıltıcı Bilgiler ve Deepfake Tehlikesi

Gerçek gibi görünen sahte videolar, görseller ve haberler üretilebilir. Bu, bilgi güvenliği ve kamuoyu manipülasyonu açısından ciddi riskler doğurur. Tanınmış kişilerin sahte resim ve videoları üretilerek yapılan dolandırıcılık yöntemleri bu kapsamda değerlendirilebilir.

2. Önyargı ve Adaletsizlik

YZ, beslendiği veri kadar adil olabilir. Geçmiş verilerde yer alan toplumsal önyargılar, YZ sistemleri tarafından yeniden üretilip güçlendirilebilir. Bu da ayrımcılığa neden

olabilir. YZ sohbet robotlarının, soru soran cihazların bağlandığı IP adresinden belirlenen ülkeye göre farklı cevaplar verdiği belirtilmektedir.

3. Fikri Mülkiyet Sorunları

YZ modelleri, mevcut içerikler üzerinden eğitilir: kitaplar, görseller, müzikler, kodlar... Ancak bunların çoğu, izin alınmadan kullanılmış olabilir. Bu durum telif hakkı ve üreticinin hakları açısından soru işaretleri doğurur.

ZARARIN SORUMLUSU KİM?

YZ sistemlerinin sebep olduğu zararların ve can kayıplarının sorumluluğu kime ait olacağı ciddi bir soru işaretidir. Yazılımı geliştiren yazılımcı mı? Eğer yazılımın bir bölümünü de yapay zeka yazıyorsa sorumluluk kime ait? Platformun sorumluluğu ne kadar? Bu soruların cevabı bugün tam olarak verilmiş değil.

Ancak mevcut hukuki altyapı, artık çevresini algılama yeteneğine ve kendi iradesine sahip olan yapay zekâya sahip varlıkların gerçekleştirecekleri fiillerden doğacak sorumluluğun kimin üzerinde olacağı noktasında yeterli korumayı sağlayamamaktadır. Örneğin sürücüsüz bir şekilde, otomatik pilot halde seyredilebilen bir aracın karıştığı kazada cezai ve hukuki sorumluluk kimin üzerinde olacaktır? Aracı üreten firmanın mı, araç sahibinin mi?

Dünya genelinde mevcut olan karayolları kanunlarında hala araç tanımı içerisinde sürücüyü barındıracak şekilde olduğu için, bu durumda sürücünün cezai sorumluluğunun gündeme gelmesi söz konusu olacak.

SORUMLU YZ NASIL MÜMKÜN OLUR?

YZ'nin gelişimini durdurmak yerine, onu doğru yönde şekillendirmek gerekir. Aşağıdaki ilkeler bu sürecin temelini oluşturmalıdır:

Şeffaflık: YZ sistemlerinin nasıl çalıştığı ve hangi verilerle eğitildiği açıkça belirtilmelidir.

Onay ve Mülkiyet: İçerik üretenerin, sanatçıların, içeriklerinin YZ eğitimi için kullanılıp kullanılmamasına karar verme hakları olmalıdır.

Akıllı Düzenleme: Hükümetler hem inovasyonu destekleyen hem de toplumu koruyan yasal çerçeveler oluşturmalarıdır.

Toplumsal Eğitim: Herkes, temel düzeyde YZ okuryazarı olmalıdır. Bu sayede insanlar teknolojiyi sorgulayabilir, bilinçli kararlar alabilir ve yapay zekânın muhtemel zararlarından korunabilir.

İnsanın Denetimi: Sağlık, adalet ve işe alım gibi hayati kararlarda mutlaka insan gözetimi bulunmalıdır.

ORTAK BİR GELECEK

Yapay zekâ sadece bir araç değil; aynı zamanda düşünmede, üretmede ve keşfetmede bir ortak hâline geliyor. Bu teknolojinin insanlığı yüceltip yüceltmeceği, içine hangi değerleri koyduğumuza bağlı.

YZ daha akıllı hâle geldikçe, bizim de daha bilinçli ve sorumlu hâle gelmemiz gerekir. Bu çağın asıl zorluğu, yalnızca zeki makineler üretmek değil; aynı zamanda yapay ve doğal zekâyı birlikte yönetecek bilge bireyler olmaktır. Endüstri 5.0 (Toplum 5.0) insan zekâsı ve yapay zekâyı beraber kullanmayı esas alıyor. ❖

Tefekkürname

Hareket

MEHMET SİNAN

BİR NESNE, tek bir hareketle iki farklı merkezin etrafında dönebilir mi? Fizik bilimi, başlangıçta, haklı olarak buna karşı çıkacaktır. Ancak hiyerarşik bir boyut kabul edip gezegenlerin hareketini bu boyuta göre tanımlarsak, imkânsız denilen bu hadisenin aslında gerçekleşmekte olduğunu görebiliriz. Ay, Dünya'nın etrafında döner; ama aynı zamanda, Dünya ile birlikte Güneş'in etrafında da hareket eder. Ay, Dünya ve Güneş ise birlikte galaksi merkezinin etrafında dönmektedir. Hepsinin kendi eksenini etrafındaki dönüşleri de hesaba katıldığında, çok boyutlu ve çok merkezli muazzam bir merasim ortaya çıkar. Üstelik merkezi her değiştirdiğimizde değişen sonsuz bir tefekkür alanı zihnimize ve gözlerimize açılır. Bu manada, Dünya üzerinde duran bir insan, Ay'ı, Güneş'i, yıldızları, yani tüm uzayı kendisinin çevresinde dönüyor gibi hissedebilir.

Dönme hareketi sadece fiziki olarak ele alınırsa, her insanın kendisini kâinatın merkezinde görmesi muhteşem bir illüzyon, bir göz aldanması olarak yorumlanabilir. Ancak bir tek insanın bile var olabilmesi için tüm varlıkların, hem ayrı ayrı hem birlikte yaptıkları hareketler ve birbirleriyle ilişkileri ile birlikte bugünkü haliyle var

Kainattaki faaliyetin önemli bir meyvesi ve gayesi hayattır. Bu manada kâinat hayatın etrafında dönmektedir. Hiyerarşik olarak hayat, etrafında dönen tüm fiziki âlemin merkezi olarak şuur ve iradenin, şuur ve irade de hayatla birlikte aklın hizmetindedir.

olması gerekir. Dünya'nın Güneş'ten, Ay'ın Dünya'dan kopması, dünyaya çarpan ya da çarpmayan meteorlar gibi, bir tek insanın bile dünyaya gelmesi için gerekli, bilinen ya da bilinmeyen sayısız olay düşünüldüğünde, aklını doğru kullanan her insan kâinatın merkezinde olduğunu ve bütün kâinatın kendisinin çevresinde döndüğünü görebilir.

Üstelik bu durum ayrı ayrı her insan için geçerlidir. Yani kâinat, zaman içerisinde sürekli değişen, bir kısmı ölüp yerine başkalarının doğduğu milyarlarca merkez etrafında, kendisi de sürekli değişip yenilenerek dönüp durmaktadır.

Tefekkürde derinleştikçe tüm hareketle-

rin ötesinde ve üzerinde bir hakikatin varlığı görünmeye başlar. Her şey sadece fiziki olarak değil, amaç ve hedef olarak da birçok merkezin etrafında hareket etmektedir. Mesela zaman sırası ile bakıldığında anne ve baba sebep, evlat ise neticedir. Ama hikmet cihetinden bakıp evladı merkez yaparsak, onun dünyaya gelmesi için anne ve babanın varlığı gerekli olduğu için, evladı sebep, anne ve babayı netice olarak görebiliriz. Bunun fizikteki karşılığı birçok nesnenin aynı anda birbirlerinin etrafında dönmesi problemidir.

Kainattaki faaliyetin önemli bir meyvesi ve gayesi hayattır. Bu manada kâinat hayatın etrafında dönmektedir. Hiyerarşik olarak hayat, etrafında dönen tüm fiziki âlemin merkezi olarak şuur ve iradenin, şuur ve irade de hayatla birlikte aklın hizmetindedir. Fizik bilimi, nesnelere hem birçok merkezin hem de birbirlerinin etrafında dönmesinin, tüm hareketlerin birlikte tek bir merkez etrafında gerçekleşmesiyle açıklar. Bu açıklama felsefe ve hikmet için de düşünülebilir.

Hikmet, önce tesadüfü reddeder; bir şey hikmetli ise yani amacı varsa o tesadüf eseri değil bir kasıt ve iradenin neticesidir. Hikmet, ikinci olarak başıboşluğu reddeder; başıboşluk amaçsızlık demektir ve hikmetin zıddıdır. Birçok şeyin her birinin çok sayıda hikmeti varsa ve bu hikmetler birbiri ile alakalı olarak birlikte cereyan ediyorsa, her şeyin tek bir ortak amaç için planlandığı, yaratıldığı ve yönetilmekte olduğu hakikati açık bir şekilde görülebilir.

Ben kâinatın merkeziyim diyen bir insan, bunun diğer insanlar için de geçerli olduğunu ve tüm insanların kâinatla birlikte bir merkez etrafında döndüğünü kabul etmek durumundadır. Kendisini kâinatın yaratılış sebebi olarak gören insan; kendisini yaratanın, zamanın ve mekânın da yaratıcısı olduğunu bilir, kâinatı onun hizmetine veren, ilim, irade ve kudret sahibi zatı tanıyıp kâinatla aynı amaç etrafında hareket edebilir. ❖

“Zeitgeist” Zamanın Ruhunda “Zarafet” Sorunu

İBRAHİM KÖROĞLU

GÜLE güle evladım, dedi yaşlı kadın, “Her zaman beklerim, yine gel, çok memnun oldum geldiğine. Adımların cennet adımı olsun inşallah.”

Gülüşünün, karanlıktaki bir ruhu aydınlığa çekebilecek güçte olduğuna inandığı bu tatlı dilli teyzenin, melek masumluluğu ile ettiği bu dua onu cennete götürse hiç şaşırılmazdı. Oysa yaptığı bu ziyaretin öyle büyük bir iyilik olduğu kanaatinde değildi. Rahmetli annesi ile bu yaşlı kadın o daha küçük bir çocukken uzun bir süre komşuluk yapmışlar ve birbirlerine isimleri ile değil, “ahretlik” diye hitap etmişlerdi. Ahretliklerin çocukları da onlara isimleri ile değil “ahret anne” olarak seslenirlerdi. O zamanlar çok küçük olduğu için neden ahret anne dendiğini hiç düşünmemişti. Komşuluğumuz ahrette de devam etsin, cennette komşu olalım manasına geldiğini çok sonra öğrenmişti.

Yaşlı kadın misafirini bahçe kapısında

uğurlarken tatlı sözlerine devam ediyordu:

“Allah korktuğundan emin kılsın evladım, hayırlı insanlara denk getirsin. Çoluk çocuğuna başıslasın seni, selametle git.”

Bu cümleler, Hüseyin Burak Uçar’ın **HAYALBAZ**/Hayalin İçinden Öyküler isimli kitabında yer alan Zafer Dergisinde de yayınlanan **AHRETLİK** isimli öykünün giriş kısmında yer alıyor.

Eskiden böyle büyüklerimiz vardı bizim, yüzlerinde ve dillerinde güller açardı. Çocuklarına, küçüklerine, sevdiklerine şimdilerde pek duyulmayan dualı cümleler sarf ederlerdi. *Allah tuttuğunu altın etsin, zihin açıklığı versin, işlerini kolaylaştırsın, bereketlendirsın, kazalardan belalardan korusun, çoluk çocuğuna başıslasın seni, korktuğundan emin kılsın, iyilere rast getirsin, adımların cennet adımı olsun* diyen büyüklere çok sık rastlanan zamanlardı o zamanlar.

O zamanın ruhu başkaydı. Artık, “**buyur etmek ve uğurlamak**” için, “**hoş geldin ve**

güle güle” demek bile fazla geliyor. **Allah’a** ismarlamıyoruz artık, ona **emanet** etmiyoruz. ‘**Hoşça kal**’ da uzun, “**by by**” yetiyor. Öyle **dua** ve **temenniler** içeren uzun cümlelere gerek duyulmadığı gibi, “**büyüklerin ellerinden küçüklerin gözlerinden**” diye başlayan cümleleri de hiç yakıştıramıyoruz bu zamana.

Gençlerimiz arasında çağdaşlığı ve modernliği **yanlış anlayanlar** çoğunlukta sanki. Genç kızlarımızın bile önemli bir kısmı aşırı **makyaj** yapmayı, **geceleri** dışarıda geçirmeyi, **yabancı** markalı **kahve** içmeyi, sokakta ve yürürken bile **sigara** içmeyi ve **erkeklerle bile yakışmayan küfürlerle** konuşmayı “modern olmak” sanıyor.

Sabah yürüyüşlerimi bir lisenin yakınındaki güzel bir **parkta** yapıyorum ara sıra. **Park** özellikle **sigara** içen **liseli** gençlerin bekleme salonu adeta ve **sayıları** maalesef çok fazla. **Sigara** içmek ve **küfür** konuşmak konusunda bir bütün olmuşlar ve **kız-erkek** ayrımı yapmıyorlar. Üstelik hiçbiri parkı **sigara izmaritleri** ile kirliletmekten imtina etmiyor. Bu konuda onlara kötü örnek olan **yetişkin** erkek ve kadınlarımızın sayısı da her geçen gün artıyor. **Erkeklerin** de kaba davranışları ve küfürlü konuşmaları, yollara parklara sigara izmariti ve çöp kabilinden şeyler atmaları kesinlikle hoş karşılanacak şeyler değil fakat bütün bunları zamanımızda **kadınların** da çok yapıyor

olması, kadınlığın **zarafet** sembolü olmasından olsa gerek daha fazla şaşırtıyor. (Bunun istisnaları elbette ki var.)

Evet, **zarafet** diye bir kelime vardı eskiden, şimdi pek önemsenmeyen. **Hiç kimseye zarar vermemek, çevreye güzellik ve iyilik yaymak anlamına gelen bir kelimeydi...** Bu zamanın ruhunu çok çarpıcı bir şekilde ortaya koyan o sokak röportajlarında, **zarafet** ne demek diye sorsalar, cevapların **yürek burkacağına** şüphem yok. O röportajlarda ve sosyal medyada **ağzına gelen** her şeyi söyleyebilen, **istediği mesajı** atabilen ve kendisi gibi düşünmeyen herkese her türlü **hakareti** ve **küfür** edebilenler, sözlerine “**bu ülkede yaşanmaz**” demeyi ve yeterince **özgür** olmadıklarını da ekleyebiliyorlar.

Yine bir sokak röportajında bir gencimiz **ateist** olduğunu çünkü herhangi bir gücün ve otoritenin hayatına karışmasını istemediğini söylüyordu. **Nefes almak, aldığı nefesi vermek, yemek içmek, tuvalete gitmek, tırnaklarını kesmek, yıkanmak ve uyumak gibi daha onlarca şeyi yapmak zorunda kalmasına** rağmen bir **otorite** altında yaşamadığını düşünmesi çok ilginçti. Üniversite son sınıf öğrencisi olduğunu söyleyen bu genç adamın, **çocukluğundan** bu yaşa kadar vücudunda meydana gelen **değişimleri** engelleyemediğini ve bunun **yaşlanmak** olduğunu ve bu değişimin hızla devam ederek sonunda **ölmek** zorunda kalacağını ve bunların bir otoritenin takdiriyle olduğunu öğrenmesi sanırım biraz zaman alacak.

Tam da bu noktada, biz yetişkinlerin bu **gençlere kızmak** yerine **iman ve güzel ahlak** ile **şereflemeleri** için **dua** etmesi ve onlara iyi birer **örnek** olması daha doğru olacaktır.

Prof. Dr. İskender Pala, bir makalesini tamamen çok önemli bulduğu **ZARAFET** kelimesine ayırmış. Bir paragrafta şunlar yer alıyor:

“Konfüçyüs, insanıyeti tanımlarken ‘Kendine hâkim olmak ve nezaketli olmak’ der. Bu bir bakıma zarafetin de tanımıdır. Çünkü zarif kişi hiç kimseye zararı dokunmayan, bilakis kendisinden çevresine güzellik ve iyilik yansıyan kişidir. Zarafeti olmayan, nezaketle terbiye edilmeyen bütün varlıklar, gitgide canavarlaşır. Zarif kişide bulunması gereken özellikler arasında vücut ve elbisenin temizliği, görünümün iç açıcı oluşu, konuşmanın düzgün ve akılcılığı, fikirlerin mantık ve akıl çerçevesinde olması, müstehcenlikten kaçınma ve pis şeylerden uzaklaşma gibi özellikler vardır. Ama bizce hepsinden önemlisi sözün güzel olması, yüksek anlamlar taşıması, yapıcı olması, gönül almasıdır.”

ZEİTGEİST / ZAMANIN RUHU terimi Alman Filozof **Friedrich Hegel** (1770-1831) tarafından oluşturulmuş. Terim, dünyayı etkileyen ve kültürel yapıyı oluşturan etkili insanların dünya görüşünün de üzerinde bir zihni ifade etmektedir. **Hegel’e** göre **Zeitgeist**, belirli bir dönemde toplumun fikirlerine, davranışlarına ve duygularına nüfuz etmektedir.

21. yüzyılın bu ilk çeyreğinde oluşan “**zamanın ruhu**” internetin ve teknolojinin geldiği seviye ile kolaylıkla anlaşılabilir. **Sinema, televizyon, akıllı telefon, internet, sosyal medya** derken hep bir şeyler izleyen, devamlı bir şeyler **tüketen**, bu nedenle en çok da **çöp** üreten, **maddeye** taparcasına bağımlı hale gelen insanların çoğunlukta olduğu bir zamanı yaşıyoruz. Her türlü **MADDE bağımlılığı** beraberinde **kabalığı, küfrü, şiddeti, haksızlığı, hırsızlığı, insafsızlığı, bebek, kadın, yaşlı demeden işlenen cinayetleri** ve hatta **katliamları** da artırıyor. Belki de **bu zamanın teknolojisi ve maddesi çok, ama ruhu yok...**

Daha önce yaptığım bir öneriyi yinelemek istiyorum:

VEFA kelimesinde olduğu gibi, tedavülden kalkmak üzere olan bazı güzel kelimeleri hiç olmazsa bir **semte, caddeye** veya **önemli mekânlara** isim olarak koyarak tamamen kaybolmalarını önleyebiliriz.

Kanaatimce **ZARAFET** kelimesi de bunlardan biri.❖

Ayakta Uyuyan Hayvanlar!

PROF. DR. Ş. HAKAN ATALGIN

İNSANLAR monoton bir hayatta siğ bir düşünceyle uykunun sadece yatakta, koltukta olacağını düşünebilirler. Hâlbuki bazı hayvanlar ayakta da uyuyabilir ve dinlenebilirler. Allah isterse canlıları ayakta da uyutabilir!

Mesela atların ayakta uyuyabilme yetenekleri vardır. Evet atlar ayakta şekerleme yaparlar. Bu kabiliyet, hayvanların anatomik özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu durum, bacaklarında bulunan “kilitlenme mekanizması” olarak adlandırılan bir yapı sayesinde mümkün olmaktadır. Atların bacaklarındaki bağlar, tendonlar ve kaslar, vücut ağırlığını destekleyerek eklemlerin kilitlenmesini sağlar. Böylece ata bahşedilen bu sistem sayesinde, atın fazla enerji harcamadan

ve kaslarını yormadan ayakta durması ve uyuması sağlanır. Özellikle ön bacaklarda bulunan “kilit mekanizması” Musculus biceps brachii adlı kas ve lacertus fibrosus adlı tendon yapısı sayesinde eklemının sabitlenmesine yardımcı olur.

Musculus biceps brachii, atlarda humerus kemiklerinin ön ve kısmen iç tarafında yer alan, uzun mekik şeklinde bir kastır. Atlarda bağlantı kirişine geçtiği yerden çıkan lacertus fibrosus adı verilen fibröz, ikinci bir kirişe bağlanır. Bu kiriş omuz eklemının normal duruşta hareketsizliğini sağlar ve atlar bu sayede kolaylıkla ayakta uyuyabilir. Bu kiriş, fibröz özellikte olduğundan çok daha az enerji sarf ederek ön bacağın kilitlenmesini sağlar.

Yani bu özellikleri, tek tırnaklıların uzun süre ayakta kalmalarına, hatta bu pozisyonda istirahat etmelerine imkân sağlar.

Atların bu yeteneği, doğada yırtıcılardan

kaçma ihtiyacına yönelik onlara verilmiş bir özelliktir. Böylece, hızlı bir şekilde hareket etmeleri gerektiğinde kolayca uyanabilirler ve tehlikeleri fark edebilirler. Ancak derin uykuya geçmeleri gerektiğinde atlar genellikle yere yatarak uyumayı tercih ederler. Çünkü bu pozisyonda kaslar tamamen gevşer ve vücut dinlenme moduna geçer. İşte tüm bu anatomik özellikler, atların hem güvenlik hem de fizyolojik ihtiyaçlarına uygun bir şekilde hayatta kalmalarını sağlar.

Atların ayakta uyuması, Allah’ın yaratılıştaki hikmet ve sanatının bir yansıması olarak görülebilir. Atların ayakta uyuma özelliği, onların hem biyolojik yapılarının hem de hayat şartlarının bir gerekliliği olarak takdir edilmiştir. Bu durum, onların kas ve iskelet sistemlerinin bu şekilde bir uykuya uygun olarak yaratıldığını ve aynı zamanda tehlikelere karşı uyanık kalmalarını sağladığını gösterir.❖

Harika organımız: Başparmak

PROF. DR. SEFA SAYGILI

HEM kuvvetli ve hassas, hem de esnek ve dayanıklı oluşu ve ayrıca başka mükemmel özellikleriyle ellerimiz gerçekten büyüleyicidir.¹ Ellerimizdeki parmaklar arasında ise başparmaklarımızın özel bir yeri vardır ve el fonksiyonlarımızın yaklaşık %60'ını tek başına üstlenirler.

Deri, tırnak ve dokularla ambalajlanan başparmağın iskeletini, metakarpal denen uzun bir tarak kemiği ile buna bağlı iki parmak kemiği (phalanx) oluşturur. Bunların üzeri de bağ, damar ve hareketi mümkün kılan kaslarla donatılmıştır.

Fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için başparmak, sekiz kas ile bunlara hareket emrinin iletilmesinde vazife alan üç ayrı sinir tarafından çalıştırılır. Farklı yönlerde hareket kabiliyeti olan bir ekskavatör (kazıcı) kepçesi, başparmağın fonksiyonlarının anlaşılmasına bir nebze ışık tutabilir. Fonksiyon olarak kısmen benzeseler de, bir kepçe ile başparmağın anatomileri ve yetenekleri arasında elbette çok büyük farklılıklar vardır.

En başta başparmak sayesinde düğme iliklemek, dikiş dikmek gibi incelik ve seri olmayı gerektiren işleri yapabiliriz. Yumruk yapmak, yazı yazmak, aynı anda birçok eşyayı kavramak ancak başparmağın varlığıyla mümkün olabilir.

Bu yüzden alet yapma ve kullanma yanında yazı gibi büyük kültürel gelişmeler başparmak sayesinde olabilmektedir. İnsan eli, tersine bükülebilen başparmağı ve diğer esnek dört parmağıyla çok yeteneklidir.²⁻³

Dokunma hassası (mekanik alıcılar) ile, çevresinde olup bitenleri hissetme kabiliye-

tiyle donatılmış olan başparmak, o kadar mükemmeldir ki hareket ederken varlığını bile unutursunuz. Çevre sıcaklığının tespiti, gözün görmediği durumlarda cisimlerin fiziki hallerinin değerlendirilmesi ve dokunduğumuz nesnelere mahiyeti (pürüzlü, yumuşak vs.) hakkında bilgi sahibi olmak yine başparmakla mümkün olabilmektedir. Başparmak, aynı zamanda sağır ve dilsizlerin en önemli ifade imkânlarından biridir.

Başparmağımızın tabanındaki eklem, diğer parmaklara nazaran, ona daha fazla hareket becerisi kazandırır. Başparmağımız dönebilir ve avuç içinden uzanarak her parmağın ucuna dokunabilir. Oysa diğer dört parmağımız dönerek birbirleriyle karşı karşıya gelemezler.

Böyle harika donanıma sahip kılınmış başparmağımızın vazifelerini yerine getirirken, kas ve sinirlerin birbirine takılmaması, müthiş bir ahenk ve uyum içinde ömür boyu hizmet vermesi muhteşem bir olaydır.

Parmakları bükmeyi, doğrultmayı, işa-

ret etmeyi ve başparmağın dönmesini sağlayan şey, kasların tendonlarla birlikte çalışmasıdır. Yapısı ve fonksiyonlarıyla Allah'ın sanatını görmek ve anlamak isteyenlere bir ilham kaynağı olan başparmak, bizlere O'nun sonsuz gücünü, ilmini, sanatını ve lütfekârlığını her zaman hatırlatmaktadır.

...

İnsan eli görünüş olarak benzese bile hayvanlarınkinden çok farklıdır.

İnsan elini evrimcilerin ataları kabul ettikleri şempanzelerin elinden ayıran karakteristiklerin başında daha uzun ve kuvvetli bir başparmağın olması gelir. Bunun yanında insan avucu ve parmakları (başparmak dışında kalanlar) daha küçüktür ve parmaklar eğimli (açılı) yapıda değildir. Distal falankslar, güçlü kavrama sırasında ihtiyaç duyulan baskıyı oluşturabilecek parmak uçlarına sahiptirler. Bu durum; beşinci tarak kemiğinin daha kalın olmasının yanında, güç dengesinin başparmak, ikinci ve üçüncü parmaklarda oluşu ile gerçekleşir.⁴⁻⁶

Şempanzede başparmakta ve avuç içinde bulunan kaslar ise küçüktür. Tüm bu

İnsan başparmağında çok daha fazla ve güçlü kaslar vardır. Uzun, esnek ve kuvvetli bir başparmak bir şeyi yerden alırken kontrolümüzün fazlasıyla hassas olmasını sağlar. Ayrıca nesnelere çok sıkı tutabiliriz.

özellikler, şempanze elinin kavrayış karakteristiğinin insan elinin kavrayışından farklı olmasına sebep olmaktadır. Kısacası, şempanzeler 4 esnek parmağını kullanarak "kanca kavraması" adı verilen bir kavrama şekline sahiptirler. Başparmak destek için kavranmış olan cisme temas etse de sıkamaz ve avuç içine doğru bir baskı sağlayamaz. Bu nedenle, bir sopayı kavranmış olan şempanze kolunu ileri doğru attığında, muhtemelen başparmağının zayıflığı ve işaret parmağının üstüne dolanacak kadar uzun olmamasından dolayı kavrayışını kaybedecektir.

İnsan başparmağını özel kılan; hayvanlarınkine nazaran göreceli olarak daha uzun ve kuvvetli olmasıdır. Ayrıca insan başparmağında çok daha fazla ve güçlü kaslar vardır. Uzun, esnek ve kuvvetli bir başparmak bir şeyi yerden alırken kontrolümüzün fazlasıyla hassas olmasını sağlar. Ayrıca nesnelere çok sıkı tutabiliriz. Şempanzelerin ve diğer hayvanların daha kısa başparmakları ve daha uzun avuç içleri vardır.

...

Başparmağımızın insana özel yaratıldığı kanlanmasından da bellidir.⁵ Diğer dört parmağın aksine, başparmağın kendine özgü bir atardamarı, princeps pollicis vardır ve kanı diğer parmaklardan ayrı olarak almaktadır.

Bu saydığımız sebeplerden ötürü Isaac Newton, "Diğer kanıtları bir yana bırakacak bile sadece başparmak, Allah'ın varlığına inanmak için yeterlidir" derken çok haklıdır.♦

Kaynaklar:

1. Büyüleyen Ellerimiz. Sefa Saygılı. Zafer Dergisi Eylül 2017, Sayı: 489
2. İnsan Anatomisi. Popular Science Özel
3. Kusursuz Makine İNSAN. National Geographic Yayını
4. Evrim Teorisini Çürüten Mucize "Başparmak" Yazar: Erdal Uğur. İnternetten ulaşılabilir
5. HBT Sayı 456 17 Ocak 2025.
6. İnanılmaz İnsan Vücudu. National Geographic Yayını

'Tik Tak' İki Hece Bir Hayat

SUAT ÜNSAL

*"Bakma saatine ikide birdel!
Halin neyse saat onun saati."*

MASAMDA bir saatim var. Öyle zamanlar olur ki odamın tek sahibi oymuş gibi, her şey lâl kesilir de yalnızca onun sesi yükselir, odayı istila eder.

Bir gün yine tik taklarıyla dikkatimi kendine çekip baktığımda farklı şeyler hissettim. Saniye ibresi hızla dönmeye başladı, ardından akrebi ve yelkovanı da onu takip etti. O tik takların geri planında sanki kelimeler şekillenmeye başladı. Oysa ona, yalnızca vakti bildirmek için çalışan bir eşya diye bakardım. Meğer bunca zamandır tik tak edip durur da bir şeyler anlatmak istermiş. Ve sesler giderek netleşmeye başladı. Saatim konuşuyordu...

Dedi ki:

Benim tik taklarım bitmez, ama senin ömrün biter. Güneşin doğduğu günler sürer ancak senin günlerin tükenir. Bitmeyenlere dalıp da biteni kaçıрма!

Senin dakikaların, bir eşya olan saatinden daha değerlidir. Yegâne sermayen olan

ömrün de, kazandığın eşyalardan daha değerlidir. Kazandıklarınla yaşa, ama onlar için yaşama. Ebedî ömrün de bu kısa ömründen daha değerlidir, o ömrün için yaşa. Dünyanı ahiretin için fırsat bil...

Bir tik tak kadar bir anda ömrün değişebilir; sonrası çok kötü veya çok güzel olabilir. Bu ömür bir tik tak kadar kısadır; ancak ebedi hayatın, bu kısa ömürde şekillenir. Aman dikkat et.

Saatin önemi, zamanı göstermeye yaradığı içindir. Peki senin ömrün neye yarıyor? Ömrünü de güzel ve değerli şeylere ada ki değerli olsun.

Benim saydığım saniyelerin, dakikaların, saatlerin değeri nelerle dolu olduğuna göre değişir. İçinde hazine taşıyan bir kap, sıradan bir şey bile olsa değer kazanır. Bir kitap da sayfa sayısına göre değil içinde yazılanlara göre değer alır. Ömür günlerini iyi şeylerle doldur, okuyana şevk, ümit ve hikmet veren bir kitap gibi olsun ki değer kazansın.

Benim saydığım dakikaların, saatlerin değeri nelerle dolu olduğuna göre değişir. İçinde hazine taşıyan bir kap, sıradan bir şey bile olsa değer kazanır. Bir kitap da sayfa sayısına göre değil içinde yazılanlara göre değer alır. Ömür günlerini iyi şeylerle doldur, okuyana şevk, ümit ve hikmet veren bir kitap gibi olsun ki değer kazansın.

Ben bir saatim, adımlarım tik taklardır, hepsi de birbirine benzer, ama hiçbiri aynı değildir. Aynı gördüğün, kanıksadığın şeylerin hakkını veremezsin. Hayat da, dünya da böyledir; Yüce Yaradan her şeyi farklı yaratıyor. İnsan bir nehirde iki defa yıkanmaz derler; akan zaman da nehir gibi aynı kalmaz. Her şeydeki farkı, farklı yönü görmeyi bilirsen onun gerçek değerini anlayabilirsin. Farkı fark et ki, farkın olsun...

Nice zamandır seslenirim; fakat sen sesi mi sadece tik tak olarak duyarsın, beni işitmezsin; çünkü ülfet etmişsin. Kanıksadığın çok şey var ki, gözlerinin önündeyken onları

da görmez, duymaz olursun. Her şeye değişik açılardan bakmayı alışkanlık edin ki, onların halleriyle söylediklerini duyabilesin. Güzel Yaradan, her şeyde nice güzellikler yaratıyor; her şeyin güzel yönlerini görmeye çalış ki, hayatın da güzel olsun, güzelliklerle dolsun. Ancak böylelikle, gören kör ve duyan sağır olmaktan kurtulabilirsin.

Benim tik tak, tik tak diye, dönüp dolaşıp aynı yere geldiğimi zannetme; zaman koşar ben de her an onunla farklı bir zamana koşarım. Zaman senin için de her an değişir, sen de gayret etmelisin, koşmalısın, çalışmalısın ki gerilerde kalmayasın. Ama koşarken de yıkmadan, dökmeden insanca ilerle ki bir yerlere varabilesin...

Son olarak da bunu söyleyeyim, her saat kendi kadrânında ilerler. Senin de hayatının kadrânı neyse sen de orada ilerliyorsun. Senin kadrânın güzel işlerden örülü bir kadrân mı, yoksa değil mi; ilerlediğin bu kadrân seni nereye vardıracak?

...

Derken çalan alarmla birlikte bu efsunlu hava dağıldı. Hani derler ya "zaman en büyük müfessirdir, o konuştu mu herkes susar" diye; görünen o ki, benim saatim de zamandan payını almıştı. O an aklıma bu şiir geldi:

*"Bakma saatine ikide birdel!
Halin neyse saat onun saati.
Saat tutamaz ki, ölü kabirde;
Zamana eşyada gör itaati!
Bir kıvrım, bir helezon,
Her noktası baş ve son..."*
(Necip Fazıl Kısakürek)

Şiiri mırıldanırken, saatın tik takları artık vakti bildiren bir ses olmanın ötesinde anlam kazanıyordu. Her tik tak, hayatımın her anının ne denli kıymetli olduğunu fısıldayan bir sestir adeta. Ve o tik takların her birinde kendi ömrümün nabzını dinliyordum...❖

Kâinat Bir Kitap mı, Eğer Öyleyse Nasıl Okunmalı?

ÖMER SEVİNÇGÜL

“Kâinat nasıl kitap oluyor? Dün gecedan beri aklımdan çıkmıyor. Bende kalıcı bir etki bıraktı. Bugün yeryüzüne, gökyüzüne, denize bu gözle baktım. Bir kitap okur gibi okumaya çalıştım gözüme işişenleri. Fakat yapamadım. Ne demektir bu? Kâinat kitabı nasıl okunacak?”

BUNUN için ‘iman dili’ni bilmen gerek. Bu dili vahiy öğretiyor bize, varlıklara yüklenen anlamı, her tarafa serilen ve serpiyen eserlerin ilahi isimlerle olan ilişkisini, görünen varlıkların arkasındaki gizli özneyi açıklıyor.

Kendine ve etrafındaki varlıklara dikkatle bak... Bütün yaratıkların yapı taşı, atomlar. Bunlarla yazılıyor yeryüzündeki görünür yazılar.

Her bir atom, nereye gitse, hangi cisme girse, görevini eksiksiz yapıyor.

Mangasını arayan bir asker düşün... Bu askerin, her şeyden önce, ordunun ne olduğunu bilmesi gerekir.

Sisteme yabancı olmamalı. Tümenleri, alayları, bölükleri, mangaları tanımalı, sınıfını bilmeli.

Yolunu şaşırır da yanlış mangaya giderse, görevini yapamadığı gibi oradaki düzeni de bozar.

Canlı bedenler birer ordu gibidir. Bedeni oluşturan organlar tümenlere, alaylara, bölüklere, mangalara benzer. Bunlar atom adlı

askerlerden oluşur.

Mesela yeryüzündeki harika canlılardan biri olan kedinin bedeninde milyarlarca atom belli bir plana göre çalışır.

Misaldeki gibi bir atomun bu bedene girdiğini düşün. Yer alması gereken hücreyi bulabilmesi ve görevini yapabilmesi için kedinin bedenini, organlarını, dokularını, hücrelerini, bunların ne işe yaradıklarını bilmesi gerekir.

İnsafla bakan görür ki görmesi, işitmesi, iradesi olmayan atom bu işi yapamaz.

Hiç şüphesiz, her atomu, her elementi bir kadere, bir plana göre sevkeden sonsuz kudret sahibi bir hâkim var.

...

Farkında mısın, odanda binlerce ses ve görüntü var. Havanın her bir parçası nesnelere, kelimelere, seslere ve yüzlerle dolu.

Bakıyor, göremiyorsun. Dinliyor duyamıyorsun. İnanmakta zorluk çekiyorsun.

İstersen deneyebilirsin...

Televizyonuna bak, görürsün. Radyonu aç, duyarsın. Telefonunu kullan, işitirsin.

Peki, bu aygıtlar sesleri, kelimeleri ve görüntüleri getirmek için her an uzaklara mı gidip geliyorlar?

Ne münasebet! O sesler, yüzler zaten odanda ama sen farkında değilsin.

İşittiklerini ve gördüklerini yüzlerce kilometre uzaklardan birileri naklediyor. Görünürde atomlar, moleküller yapıyor bu işi. Bize kusursuz hizmet ediyorlar.

Havada akıl almaz olaylar oluyor. Devamlı ısı, ışık, ses ve görüntü taşıyor. Hiçbir aksama olmuyor. Her atom, her molekül, kendine gelen emaneti alıyor, yanındakine eksiksiz devrediyor.

Bir anda sayısız işi birden yapıyor. Her sesi, her ısıyı, her ışığı ve her görüntüyü birbirine karıştırmadan naklediyor.

Peki, zerreler, atomlar bunu kendi ilmi, iradesi ve kudretiyle mi başarıyorlar?

“Evet” dersen, her bir atomun bütün dilleri bildiğini, kulaksız işittiğini, akılsız anladığını, dilsiz anlattığını kabul etmen gerekir.

Sen bütün dilleri biliyor musun?

Bir an içinde on kişiyi dinleyip, anlayıp,

anladığını başkalarına anlatabilir misin?

Konuşanların seslerini, konuşma biçimlerini aynen taklit edebilir misin?

Hayır!

Halbuki sen en mükemmel canlısın. İnsansın, akıllısın, şuurlusun.

Havadaki atomların, elementlerin, moleküllerin ise, ne ilmi var ne de iradesi.

Ne sesi bilirler ne de görüntüyü. Ne ısıdan haberleri vardır ne de ışıktan.

Kendilerinin ne olduğunu bile bilmiyorlar.

Belli ki bu işleri havadaki atomlar, elementler, moleküller yapamazlar.

Yapmıyorlar da. Görünür sebep olmaktan başka rolleri yok.

Perde arkasında biri var. Sonsuz ilmi, iradesi ve kudretiyle sürekli yapıyor, yaratıyor.

Gücü her şeye yeten o yaratıcıyı gözler göremiyor ama akıllar görüyor.

Yerlerde yeri yok ama her yerde eserleri var. Her şeye hükmeden o sonsuz ilim, irade ve kudret sahibinin ismi dilimizde, marifeti aklimızda, muhabbeti kalbimizde olmalı. ❖

Japonya'da İslam ve Japon Müslümanlar

AYTEN YADİGÂR

Tokyo Camii

JAPONYA'DA İslam'a ilgi her geçen gün artıyor, sessiz ve güçlü bir değişim yaşanıyor. İlgi ve merak ile başlayan araştırmalar sonunda İslam'ı kabul edip Müslüman olan Japonların hikâyeleri de dikkat çekiyor.

Japonya teknolojik gelişmeler ve hızla akan modern hayatın yanı sıra geleneksel kültür ve değerlerin önemsendiği bir ülke. Akademisyen Elif Büşra Kocalan tarafından yapılan bir araştırmada Japon Müslümanların İslam'a dönüş yapmalarında dört farklı motivasyon faktörünün etkili olduğu tespit edilmiş: Sosyal, entelektüel, psikolojik ve pragmatik.¹

Günümüzde bilgiye erişim çok kolay ve hızlı gerçekleşen bir olay. Bu nedenle İslam'a ilgi duyanların teorik bilgi edinme noktasında bir zorluk çekmedikleri söylenebilir. Yeter ki doğru kaynaklardan beslenme

dikkat ve hassasiyeti gösterilsin. Diğer yandan İslam hayatın içinde yaşanan bir din. Bu nedenle de İslam'a ilgi duyanlar açısından Müslümanların örnekliği daha önemli hale geliyor. İslam ahlakı ve inancının hayata yansımaları ile anlam kazanan hayat ve güzelleşen insan, ciltler dolusu teorik bilgilerden çok daha fazla ilgi çekiyor ve etkili oluyor.

Bu noktada sosyal motivasyonla İslam'a yönelen Japon Müslümanların, en çok insan ilişkileri, bakış açıları, tutum ve davranışlarla ilgilendikleri aynı araştırmada ortaya konmuş. İslam'ın aile ilişkilerine verdiği önem, uluslararası bir Müslüman kardeşliği fikri, Müslümanlar arasında gözlemlenen nezaket, samimiyet ve yardımseverlik ve hayatın zorluklarına karşı gösterdikleri sabır, cesur ve dirençli duruşları etkili hususlar.

Bazıları için de İslam'a entelektüel ilgi

duymakla başlayan, dinin temel öğretileri ve inanç sistemi hakkında sordukları sorulara aldıkları cevaplarla ikna olup Müslümanlığı seçmekle sonuçlanan ihtida hikâyeleri söz konusu.

Psikolojik açıdan bir inanç ve Tanrı arayışı içinde olup da Müslümanlarla karşılaştıktan sonra bu ihtiyaçlarının farkına varanlar açısından ise, merhameti sonsuz, kullarını her daim koruyan gözetken, tüm ihtiyaçlarını gideren, mutlak güç sahibi tek bir Allah fikrinin cazibesi ön plan çıkmakta.

Tüm bunların yanı sıra hayatın akışı içinde eğitim, burs, iş veya evlilik gibi nedenlerle yolu İslam'la ve Müslümanlarla kesişenlerin, bunları vesile kılıp pragmatik motivasyonla ihtida ederek yeni bir hayata adım attıkları da bir vakia.

Sonradan Müslüman olanların hikâyeleri hep merak uyandırmıştır. Akademik çalışma sonuçlarının yanı sıra farklı hayat tecrübeleri de birer öğrenme imkânı sunuyor insanlara. Bu bağlamda İslam'a yönelişleri ile ilgili sorulara cevap verdikleri bir sokak röportajında, Japon Müslümanların bireysel tecrübeleri kadar Japonya'ya dair söyledikleri de dikkat çekici. Her birinin farklı motivasyonlarla şekillenen ihtida yolculukları var. Doğup büyüdüğü ve seküler hayat tarzı ile ateizmin yaygın olduğu ülkelerinde ger-

çeğin güzelliğine gözlerini açmalarını sağlayan şeyler farklı ve çeşitli. Ancak Japonlarla ilgili dikkati çeken bir husus burada dile getirilmeli. Japonlar, fitratlarına ve tevhid inancındaki tek bir Allah düşüncesine yabancılaşmamışlar. Bu nedenle İslam'ın temel inanç ve öğretileri çoğu kimsede yankı bulmakta.

Japon Müslüman Saki Safua, İslam'la ilk kez Tayvan'da 6 ay süren öğrencilik döneminde karşılaşmış. "Japonya'da hiyerarşiye ve diğer insanlara saygı duymaya çok önem veren bir kültür var. Ancak İslam başkalarına değil, sadece Allah'a itaat etmeyi öngörür. İtaat ve kulluk ilişkisi sadece Allah ile kişi arasındadır. İslam'da ilgimi çeken ilk husus bu olmuştur."

2019'da Müslüman olan Shotaro, üniversitede Arapça ve Orta Doğu Çalışmaları eğitimi görmüş. Bu süreçte Arap kültürü ve siyasi tarih hakkında pek çok şey öğrendiğini ifade ediyor. Bu arada Arapça'da kullanılan pek çok ifadenin Allah ile ilgili olması dikkatini çekiyor. Uzak olmayan, insana yakın, günlük hayatın içinde yer alan Allah inancının İslam'a dönüş yapmasında etkili olduğunu ifade ediyor.

Bazıları ise dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi Müslümanların örnek davranışlarından ve İslam'ın vaaz ettiği değer-

lerden etkilenecek İslam'a yönelmişler. 2017'de Müslüman olan Kaiji bunlardan biri. "2015'te küçük bir Güneydoğu Asya ülkesi olan Brunei'de okudum. Nüfusunun

Japonya'da 350 lise öğrencisinin İslam'ı öğrenmek için Tokyo Camii'ni ziyaretlerinden bir kare. (Fotoğraf: Yeni Şafak)

Yanda, Tokyo Camii'nde Müslüman olan Japon genç. (Fotoğraf: TRT Haber)

Noel, Cadılar Bayramı, Sevgililer Günü gibi kutlamaları olmayacak.”

Japon Müslümanların günlük hayatın içinde karşılaştıkları bazı durumları İslam'ı tebliğ etme fırsatı

olarak değerlendirmeleri de takdire şayan. Nitekim Shotaro “domuz eti yemediğini veya alkol içmediğini” söylediğinde insanların şaşırıldıklarını anlatıyor. Önyargı ve nefret değil de anlama çabası olunca sıradan bir karşılaşma sorular ve cevaplarla şekillenen derin bir sohbe evrilebiliyor. “Her seferinde açıklama yapmak sizi rahatsız ediyor mu?” sorusuna da “Aslında bu gibi durumları şahsen iyi bir fırsat olarak görüyorum. İnsanların İslam'ı öğrenmesi için bir imkân.” şeklinde cevap veriyor.

...

İhtida öyküleri eşliğinde Japonya ile ilgili ortaya konan gerçeklere gelince, ülkenin çoğunlukla Batılı sömürgeci anlayışla yukarıdan dayatılan yaşam tarzı ile ilgili kendine has modern sorunları olduğu ifade ediliyor. “Sosyal izolasyon” bunların başında geliyor. İslam dini, “toplum” ve “sosyal bağlar” vurgusu ile bu krize güçlü bir panzehir sunmakta. Yine İslam'da ümmet kavramı, insanların tek bir vücut gibi bir araya gelmelerinin özendirilmesi ve teşvik edilmesi, “Komşusu açken karnı tok uyuyan kişi bizden değildir” hadis-i şerifi, uzak veya yakın ihtiyaç sahiplerini gözetme ve birbirine değer verme gibi öğütler, İslam'ı cazip hale getiren hususlar.

Japonya'da endişe verici bir diğer ciddi sorun da düşük doğum oranları. 2065'e kadar ülke nüfusunda üçte bir oranında düşüş olacağı öngörülüyor. Bu demografik krizin ülke ekonomisi, sosyal güvenlik ve genel refah açısından ciddi sonuçlar doğu-

%70 veya %80'i Müslümanlardan oluşuyor. Misafirperverlikleri, nezaketleri ve değerleri benim kendi düşünce yapıma uyumluydu. Güçlü bir sempati ve bağ hissettim ve 2017'de Müslüman oldum.”

Japonya'da Batılı ülkelerde olduğu gibi İslamofobia kaynaklı bir karşıtlık veya İslam düşmanlığı yok ama bazen ana akım medya veya aşırı sağ görüşlülerden gelen tepkiler olabiliyor. Yine de Shotaro “ayrımcılığa çok az maruz kaldığını”, Kaiji “Müslüman olduğunu söylediğinde insanların şaşırıldığını ve sanki duymamaları gereken bir şeyle karşılaşmış gibi tepki verdiklerini” ifade ediyor. Saki Safua da trende tesettürlü olduğu için yanına oturmamalarının olduğunu, insanların kendisine bakarak “Japon gibi ama tesettürlü” şeklinde konuştuklarını söylüyor ve buruk bir tebessümle “Belki de ‘Nesin sen?’ diye düşünüyorlar” diye eklemeye yapıyor.

Japon Müslümanların dinleri ile övünç duymaları ve çocuklarını her şeyden önce iyi birer Müslüman olarak yetiştireceklerini söylemeleri de kayda değer bir diğer husus. “Çocuğunuzu nasıl yetiştirmeyi planlıyorsunuz?” sorusuna cevap veren Kaiji'nin şu ifadelerinden belli hassasiyetleri gözettikleri anlaşılıyor: “Öncelikle, onları Müslüman olarak nasıl yetiştireceğiz?.. İkinci olarak, melez çocuklar oldukları için dil sorununu halletmemiz gerekiyor... Bir de devlet okuluna mı özel okula mı göndermeli... Okul yemekleri diğer öğrencilerden farklı olacak haliyle. Ve

racağı anlamına geliyor.

İslam'ın aile değerlerine ve çocuklara önem vermesi bu soruna bir çözüm sunmaktadır. İslam'da aile kutsal bir kurum olarak kabul edilir ve çocuklar Allah'ın birer lütfu olarak görülür. Evlilik Sevgili Peygamberimiz tarafından tavsiye ve teşvik edilen bir şeydir. Sağlıklı aileler tarafından iyi çocukların yetiştirilmesi ülke için çok büyük bir kazanımdır.

Japonya'da artan akıl sağlığı sorunları ve intiharlar da İslam'ın doğrudan ele aldığı ve çözüm önerisi sunduğu hususlar olarak karşımıza çıkıyor. İslam'da intiharın doğrudan ve kesinlikle yasaklanması, şartlar ne olursa olsun kaçınılması, uzak durulması gereken bir eylem olduğunu göstermekte. O çaresizlik noktasına gelmezden önce de her gün kılınan namaz, Allah'ı anmak adına yapılan zikirler ve Kur'an okumaları gibi tüm ibadetlerin insana kulluk şuurunu, iç huzuru ve hayatın zorluklarına direnme gücü vermesi umulur. Bu nedenle İslam'a girmek huzur ve sükûna ermek demek.

Evet, inancın maneviyat, ahlak ve sosyal sorumluluğa verdiği öneme ilgi duyan Japon gençler arasında İslam'a yöneliş var ve Japon gençleri İslam'ı daha fazla araştırdıkça bu eğilimin artacağı öngörülüyor. Gayret kullardan, tevfik Allah'tan.❖

Kaynaklar:

1. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilimname/issue/65704/1066164>

2. <https://www.youtube.com/watch?v=43RLDlusQ5o>

HAZIR CEVAPLAR

HAZIRLAYAN: PINAR ÇAĞLAR

SAĞLIKLI DIŞLERİN SIRRI NE?

İlahiyatçı Halil Şimşek diş doktoruna gitmiş. Doktor dişlerine bakarak, ‘Dişleriniz ne kadar sağlıklı, bunun sırrı nedir?’ diye sorunca “Meslek sırrı” demiş. Doktor meraklanınca Halil Şimşek tebessüm ederek şöyle cevap vermiş: “İnsanlarla yaptığımız sohbetlerde onlar, ‘ağızınıza sağlık hocam’ diye dua ediyorlar; işin sırrı bu.”

DOĞRU NEDİR?

Muhammed Belhî Hazretlerine, “Doğru nedir?” diye sorduklarında şöyle cevap vermiş: “Varlığıyla her şeyi güzelleştiren, yokluğuyla her şeyi çirkinleştiren şey!”

ADIN NE?

İbn-i Ebi Atik, yanında köpeği bulunan bir adamın yanından geçiyordu. Ona, “Adın ne?” diye sordu. Adam:

“Saldırgan,” dedi.

“Köpeğinin adı ne?” diye sordu. Adam:

“Akıllı,” dedi.

Bunun üzerine İbn-i Ebi Atik şöyle dedi:

“Bak şu tersliğe!”

ÂRİF KİME DERLER?

Bir dervişe, “Ârif diyorlar. Ârif kimdir, kime derler?” sormuşlar.

Güngörmüş derviş şu kapsamlı ve güzel cevabı vermiş:

“Derdini sade anlatan adam dertlidir; güzel anlatan edebiyatçı, hâliyle anlatan âşık, tebessümüyle örten ârifdir.”❖

Âlem Dolusu Salât ve Selâm

ÜMİT ŞİMŞEK

“Allah ve melekleri Peygambere salât ederler.

Ey iman edenler, siz de ona salât edin ve tam bir teslimiyetle selâm verin.”

(Ahzâb Sûresi, 33:56)

ALLAH RESULÜNÜN büyüklüğü-nü muhteşem bir tablo içinde tasvir eden bu âyet, biz mü'minlere de bu tablonun içinde yer alma çağrısı yapıyor.

Âyetin ilk olarak verdiği haber, Yüce Allah'ın ona salât ettiği şeklindedir. Allah'ın salât etmesi, rahmet anlamını taşır. Âyetin ifadesinde, bir de süreklilik vardır. Bu ise, “Âlemlerin Rabbi, sürekli olarak ona rahmet ediyor, ona rahmetini indiriyor” demek olur.

Bundan başka, Allah'ın meleklerinin de sürekli olarak Peygambere salât etmekte, yani rahmet duası etmekte oldukları haber veriliyor.

Şimdi, âyetin şu kısmının tasvir ettiği

âlemleri bir düşünün:

Öyle bir âlem—yahut âlemler—ki, her an Rabbinden gelen bir rahmet yağmuru altındadır.

Bir yandan Âlemlerin Rabbinden rahmet inerken, bir yandan da, o yüce âlemleri dolduran, hadde hesaba gelmez, tasavvurlara sığmaz melek ordularından ona rahmet duaları yükselmektedir.

İnen rahmet yağmurlarının, yükselen rahmet dualarının odak noktasında ise bir sevgili kul var:

Âhîrzaman Peygamberi Muhammed
Aleyhissalâtü Vesselâm.

Âyetin ikinci cümlesi, bizi de bu muhte-

şem tablonun içinde yer almaya çağırıyor:

“Ey iman edenler, siz de ona salât edin, tam bir teslimiyetle ona tâbi olun ve ona selâm verin” buyuruyor.

Bu ilâhî buyruğun yeryüzünde nasıl yankılandığını hep beraber görüyoruz:

Âlemlere rahmet olarak gönderilen o Peygamber yeryüzüne ineli beri, bu gezegen, hiç durmadan ona salât ediyor.

Ona teslim olmuş gönüllerden her saniye milyonlarca salât ve selâm yükseliyor. Hiç durmuyor salât ve selâmlar.

Yeryüzü, bir ne-

fes ara vermeksizin, geceli gündüzlü onu selâmlıyor, ona rahmet duaları ediyor.

Koca dünya, bir yandan da minarelerinin diliyle onu yâd ediyor.

Henüz güneşin doğmadığı yerlerde onun adı yankılanmaya başlıyor.

Günün kapanışındaki ezanlarda, yine onun yâdı var.

Gece ve gündüz birbirinin peşi sıra bu gezegeni dolaşıp dururken, ezanlar da dalga dalga birbirini izliyor. Ezansız bir an geçmiyor yeryüzünde.

Ve her ezanda onun elçiliği âlemlere bir kez daha ilân ediliyor.

Gece ve gündüz gibi, ezanlar ve salât ü selâmlar sarıp sarmalıyor bu şirin gezegeni.

Ve dünyamız, yüz binlerce minaresinden ve milyarlarca gönülden yükselen nida ve dualarla uzayın uçsuz bucaksız derin-

liklerinde uçup giderken, geçtiği her yerde salât ve selâmlardan yankılar bırakıyor.

...
Şöyle bir manzaranın bir anlık bir kesitini bile bir fotoğraf karesi halinde gözlerimizin önünde canlandırmamız, bu dünya şartlarında elbette ki mümkün değildir.

Düşünün ki, bu hadise, asırlardır gece ve gündüz demeden sürüp gidiyor.

Üstelik artarak, büyüyerek, gittikçe gürleşen sadalarla yankılanıyor bu ezanlar, bu salât ve selâmlar.

Her an, ona rahmet duası eden ve selâm gönderen dillere yenileri ekleniyor.

Yeryüzü onu böylece milyarlarca dile yâd ederken, yüce âlemlerin sakinleri de yine ona rahmet duaları ediyorlar—Rablerinin onlara öğrettiği şekilde.

Yeriyle, göğüyle, âlemler rahmet duaları içinde çalkalanıp dururken, bütün âlemlere böyle bir duayı ilham edenin sonsuz rahmeti de onun üzerine inmeye devam ediyor.

...
Âlemleri kuşatan bütün bu duaların ve ilâhî rahmetin tam odak noktasında bulunan bir kimsenin asırlar boyunca bu salât ve selâmlarla nasıl bir mertebeye yükselceğini düşünün, düşünebilerseniz!

Veya, bu kadar uzun bir hesaba girişmek yerine, onun herhangi bir andaki yükselişini düşünmeye çalışın:

Siz bir soluk alıncaya kadar, göklerden ve yerden ona edilen salât ve selâmlar, Âlemlerin Rabbinden ona inen rahmetler nasıl bir yekûn tutar?

Çok şükür ki, âyet, bizden böyle ağır bir hesap istemiyor.

Onun yerine, bize bir çağrı yapıyor:

Allah'ın melekleriyle ve iman eden kullarıyla beraber, o muhteşem tablo içinde yer alarak, âlemlere rahmet olan zâta salât ve selâm gönderme çağrısı. ❖

(Not: Bu salât ve selâmların hikmet ve sonuçları için, Nisan 2018 sayımızda ‘Salavatın Anlamı’ isimli yazıya bakabilirsiniz. www.zaferdergisi.com)

Sünnet-i Seniyyeye İttibanın Beden ve Ruh Sağlığımız Üzerindeki Etkileri

Uyku Adabı

MEFRA BİLGE DÖNMEZ

UYKUNUN nedeni, nasıllığı insanlık tarihi kadar eski bir merak sorusudur? Zira uyku, fitri bir ihtiyaç ve önlenemez insani bir haldir. Bu nedenle başta insan bedenini, fizyolojik açıdan inceleyen ve tıp ilmi ile iştigal eden tüm ilim adamlarının olduğu kadar, insan eğitimi ve terbiyesine önem veren filozofların da ilgi ve merak konusu olmuştur. Zira uyku, yalnızca maddi değil, manevi hayatımız açısından da önemli, bedensel sağlıkla birlikte, ruhsal sağlığımız için de son derece elzemdir.

Bu derece hayati bir önemi haiz olan uyku, elbette ki İslam dininde de kapsamlı şekilde vurgulanmış, ayetler ve hadisler çerçevesinde usulü bildirilmiş, nasıl ve ne zaman olması gerektiği, adabı gibi hususiyetler belirtilmiştir. Zira İslam, insanlığın tüm beşerî ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak, insan-ı kâmiline ulaşabilesi için gerekli her konuda, yeterli öğretiyi içinde barındırır. Âlemlerin Rabbi olan Allah, kitabında ve üsve-i hasene olarak gönderilen Habibi'nin

hayatında bizler için gerekli bütün bilgileri dercetmiştir. Bu yazımızda "Uyku nedir ve nasıl olmalıdır?" sorusuna ayet ve hadislerden cevap bulmayı ve sünnete tâbi olarak uyumanın, beden ve ruh sağlığımız üzerindeki etkileri üzerinde tefekkürümüzü artırmayı niyet etmekteyiz.

Uyku, sözlükte "Dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumu" şeklinde tanımlanmaktadır.

Tariflerin en güzeline muktedir Allah'ın kelimasında ise "Uygunuzu bir dinlenme kıldık"¹ ifadesiyle, açıklayıcı, doyurucu ve ne eksik ne fazla, kifayet derecesinde bir bilgi ile uyku hakikati bildirilmiştir.

Furkan Suresi 47. ayette ise "O, geceyi size bir örtü, uykuyu istirahat zamanı ve gündüzü de hareket ve çalışma vakti yapandır." buyrulurken adeta uykunun en verimli ve olması gereken vaktine bir işaret vardır.

En'am Suresi'ndeki bir diğer ayette de "Geceleyin sizi öldüren, gündüzün de neler yaptığınızı bilen; sonra belirlenmiş eceliniz tamamlansın diye (her) sabah sizi dirilten O'dur. Sonra dönüşünüz yine O'nadır." buyrulurken uykunun adeta ölüm nevinden olan mahiyeti vurgulanarak önemine dikkat çekilmiştir.

Evet uyku, canlıların hayatında o kadar kıymetli ve hususan insanlar için öylesine önemli bir yere sahiptir ki, sadece fiziki ve bedensel yapımızı değil aynı zamanda psikososyal hayatımızı da etkileyebilecek niteliktedir.

Hadislerde ise uyku ile ilgili dikkat edilmesi gerekenler özellikle vurgulanmış ve bizzat Resulullah tarafından uygulanmıştır.

UYKUNUN ZAMANI

Ayette de buyrulduğu üzere uykunun en makbulü gece olandır. Allah geceyi dinlenme ve istirahat vakti olarak tarif etmektedir. Fakat gündüz, ihtiyaç husule geldiğinde dikkat edilmesi gereken ve en ideal zaman dilimleri de Resulullah'ın sünneti ile had altına alınmıştır. Öncelikle uyku vakitleri ile ilgili rivayetlere bir bakalım:

"Sabah uykusu, rızkın azalmasına sebep olur."²

Ebu Berze'den nakledildiğine göre:

"Resûlullah (s.a.v.), yatsıdan önce uyu-mayı ve yatsı sonrasında da (oturup) konuşmayı hoş karşılamazdı."³

"Gündüz orucu için sahur yemeğinden ve gece ibadetine kalkmak için de kaylûleden yararlanın."⁴

Bu rivayetlerden yola çıkarak Bediüzzaman Hazretleri gündüz uykularını şu şekilde tefsir etmiştir.

"Uyku üç nevidir:

BİRİNCİSİ: Gaylûledir ki, fecirden sonra, tâ vakt-i kerahet bitinceye kadardır. Bu uyku, rızkın noksanlığına ve bereketsizliğine hadisçe sebebiyet verdiği için, hilâf-ı sünnettir. Çünkü rızık için sa'y etmenin mukaddemâtını ihzar etmenin en münasip zamanı, serinlik vaktidir. Bu vakit geçtikten sonra bir rehavet ârız olur. O günkü sa'ye ve dolayısıyla da rızka zarar verdiği gibi, bereketsizliğe de sebebiyet verdiği, çok tecrübelerle sabit olmuştur.

İKİNCİSİ: Feylûledir ki, ikindi namazından sonra, mağribe kadardır. Bu uyku ömrün noksanlığına, yani, uykudan gelen sersemlik cihetiyle, o günkü ömrü nevm-âlûd, yarı uyku kısacık bir şekil aldığından, maddî bir noksanlığı gösterdiği gibi, mânevî cihetiyle de o gün hayatının maddî ve mânevî neticesi ekseriya ikindiden sonra tezahür ettiğinden, o vakti uykuya geçirmek, o neticeyi görmemek hükmüne geçtiğinden, güya o günü yaşamamış gibi oluyor.

ÜÇÜNCÜSÜ: Kaylûledir ki, bu uyku sünnet-i seniyyedir. Duhâ vaktinden, öğleden biraz sonraya kadardır. Bu uyku, gece kıyamına sebebiyet verdiği için sünnet olmakla beraber, Ceziretü'l-Arab'da, vaktü'z-zuhr denilen şiddet-i hararet zamanında bir tatil-i eşgal, âdet-i kavmiye ve muhiyye olduğundan, o sünnet-i seniyye-yi daha ziyade kuvvetlendirir.

miştir. Bu uyku hem ömrü hem rızık tezyide medardır. Çünkü yarım saat kaylûle, iki saat gece uykusuna muadil gelir. Demek, ömrüne her gün bir buçuk saat ilâve ediyor. Rızık için çalışmak müddetine, yine bir buçuk saati, ölümün kardeşi olan uykunun elinden kurtarıp yaşatıyor ve çalışmak zamanına ilâve ediyor.”⁵

...

Gerek bilimsel çalışmalar gerekse insanlık tarihinde bizzat tecrübe edilmiş uygulamalar doğrultusunda aşikâr olan odur ki ayet ve hadislerde vurgulanan uyku adabına mutabık kalmak, hem biyolojik hem psikolojik açıdan çok önemlidir. Örneğin MÖ 3. yüzyılda yaşamış olan Hipokrat tedavi ettiği hastalarında bizzat müşahede ettiği ve bu bağlamda tavsiye ettiği, uyku ve sağlıklı olma durumu arasındaki bağı şu şekilde belirtmiştir: “Sağlıklı olmak için hastanın gündüz uyanık kalması, gece ise uyuması gerekmektedir. Eğer bu kural ihlal edilirse, hasta için iyi olmaz.”⁶

18. yüzyıl ise biyolojik ritimlerin incelenmesi gelişmelerine tanıklık eder. “Yani bitki ve hayvanlarda var olduğu bilinen 24 saat-

lik biyolojik ritim döngülerinin, 24 saatlik ışık ve karanlık döngüsünün doğrudan bir sonucu olduğu anlaşılır. 1729’da Jean Jacques d’Ortous de Mairan’ın, yumuşak tüylü beyaz ya da sarımsak çiçekli çok yıllık otsu bir bitki olan helyotrop bitkisinin yapraklarını gün içinde açtığını görüp, onu gün ışığı alamayacağı bir yere koyar. Her ne kadar helyotrop bitkisi gün ışığı almayan, tamamen karanlık bir bölgede olsa da De Mairan, bu bitkinin yine dışarıda gün ışığı varken yapraklarını açmış ve dışarıda karanlık çöktüğünde ise yapraklarını kapamış olduğunu gözlemler. Bu da canlılardaki gece ve gündüzün etkisini ve sirkadiyen ritminin varlığını ispat eden önemli bir deney olarak uyku araştırmalarındaki yerini alır.

1963 yılında Richard Wurtman ve ekibi, sirkadiyen ritmi belirleyen ve normal bir insanda yaklaşık olarak saat 23:00 ile 05:00 arası salgılanan bir hormon olan melatoninin epifiz bezinde ışığa duyarlı bir şekilde sentezlendiğini göstermiştir. Wurtman’ın elde ettiği bu sonuç, uyku döngüsü için önemli olan sirkadiyen ritim ile gün ışığı arasındaki ilişkiyi de kanıtlamıştır.”⁷

Bütün bu çalışmalar, zaten iman ve itaat ettiğimiz bir hakikati, ilmî delillerle ispat etmekte ve her şeyin en doğrusunu Allah’ın bildiğini bir kez daha ilan etmektedir. Evet Allah, geceyi bir dinlenme ve gündüzü çalışma vakti olarak yaratmış ve insanı adeta böyle programlamıştır.

Gelecek sayıda da devam edeceğimiz uyku adabı yazımızı, sözlerin en güzeli ile nihyete erdirelim: “Hiç yaratan yarattığını bilmez mi? O en gizli şeyleri hakkıyla bilendir, her şeyden hakkıyla haberdar olandır.”⁸ Amenna ve soddakna...❖

Kaynaklar: 1. Nebe suresi 9. Ayet. 2. İbn Hanbel, I, 73. 3. Buhârî, Mevâkitü’s-Salât, 23. 4. İbn Mâce, Savm, 22. 5. Bediüzzaman Said Nursi Lem’alar, Yirmi Sekizinci Lem’a, Dokuzuncu Nükte. 6. Banu Gökçay, Berna Arda, Tıp Tarihi Açısından Uyku ve Uyku Araştırmaları. 7. Banu Gökçay, Berna Arda, Tıp Tarihi Açısından Uyku ve Uyku Araştırmaları. 8. Mülk suresi, 14. Ayet.

Tövbe Kapısı Açıktır

SELİM GÜNDÜZALP

INSAN günahsız olarak doğar ama günahsız olarak yaşayamaz. Herkesin küçük büyük günahları olur. Allah’ın bizden istediği, kusurumuzu bilmektir, bir daha yapmamaya gayret etmektir, yoldan çıkarsak da güzel bir şekilde dönmektir.

Günahlarımız ne kadar çok olursa olsun, Allah’ın rahmeti hepsinden büyüktür. Allah’ın affetmeyeceği hiçbir günah yoktur. Yeter ki biz pişman olup tövbe edelim.

Ama sakın nasıl olsa tövbe ederim diye günaha da meyletmeyelim. Ya tövbe etme fırsatını bulamazsak halimiz ne olur!? Her an ölebileceğimiz için, Allah’ın huzuruna tövbesiz gitmemek adına her an hatalarımızı düzeltmekle ve tövbe etmekle meşgul olsak yeridir.

Elbisemizi temizlemek için sabun kullandığımız gibi, manevî kirlerimizi temizlemek için de tövbeimiz vardır. Tövbemiz kalbimizi, düşüncelerimizi, hayatımıza istikamet vermemiz konusunda bize moral olur. Hatta düşünebiliyor musunuz tövbemiz amel defterimizi, geçmiş günlerimizi bile temizler. İnsanı manen anasından doğmuş gibi tertemiz ya-

pan şeylerden birisi de tövbedir.

Mesela, Allah’a şirk koşan, ömrü küfürde, bâtıl inanışlarla geçmiş birisi, tövbe etmesiyle, ondan sonraki hayatı tertemiz bir sayfaya başlıyor.

Şu hadisler konuyu ne güzel özetliyor:

Hz. Aişe (ra) naklediyor:

Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu: “Ey Hubeyd! Her ne zaman günah işlersen hemen tövbe et.”

Dedi ki: “Yâ Rasulallah günahlarım çoktur.”

Buyurdu ki: “Allah’ın affı, senin günahlarından daha çoktur, ey Hubeyd ibni Haris.”

(Suyutî, Camiu’s-Sağir, h. no: 5438)

...

Hz. Enes bin Malik el-Ensari (ra) naklediyor: Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu: “Allah’a şu kulun sesinden daha güzel bir ses yoktur. O ses ki, bir zamanlar yaptığı bir günahtan dolayı içi yanmış bir insanın, o günahını her hatırladıkça kalbinin korku ile dolup, üzüntüyle feryat edip, ‘Yâ Rabbî’ diyen sesidir.” (İbni Mace, Zühd, 30)❖

Hz. Enes’den (ra):
Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:

“Kul tövbe ettiği zaman, Allah onun günahlarını hafaza (muhafız, koruyucu) meleklerine unutturur. Yine günahlarını onun organlarına ve dünyadan bunları bilenlere de unutturur, tâ ki, Allah’a kavuştuğunda, günahı sebebiyle aleyhine şahitlik yapacak kimse kalmasın.”

(Müslim, Zikir, 43)

Hayalin İçinden Öyküler

Gerçek Yüzler

HÜSEYİN BURAK UÇAR

NASUH Bey'in gözlerindeki bulanıklık ve renklerde gittikçe artan matlaşma bu sabah çok daha belirgin hale gelince, artık ameliyat olması gerektiğine ikna oldu. Sanki buğulanmış bir camın arkasından seyrediyordu dünyayı. Üstelik gözler, basit bir ameliyatla eski haline dönebiliyordu. Gelgelelim asıl mesele, Nasuh Bey'in doktorlarla arasının pek iyi olmaması, her şeyi çok abarttıklarını düşünmesi ve basit denilen ameliyatların bile onu tedirgin etmeye yetiyor olmasıydı. Vergi dairesinde kısım şefiydi Nasuh Bey. Çevresinde otoriter ve sert mizaçlı biri olarak bilinirdi. Eşinin sık sık "Senin gibi okumuş etmiş, hayatında çok daha büyük badireler atlatmış biri doktorlardan bu kadar çekinsin, vallahi benim aklım almıyor, sana da hiç yakışmıyor" şeklinde serzenişte bulunmasına bu sabaha kadar pek aldırış etmemişti.

Fakat bulanıklık diğer gözüne de sırayet edince, hemen ertesi güne randevu aldı ve muayenesini aldı. İki gözde de sorun ol-

duğu için 3 hafta arayla iki ameliyat olması gerektiği söylendiğinde canı biraz daha sıkıldı elbette. Ancak, şu dakikadan sonra doktor ne diyorsa yapması gerektiğini o da kabul ediyordu. İlk ameliyat günü kalp ameliyatı olacak birine eş değerinde bir kaygı ve korku ile gitti hastaneye. Basit de olsa, minik de olsa, sonuçta bir ameliyattı bu.

Katarakt ameliyatı yaklaşık 15 dakika sürdü. Nasuh Bey operasyon sonrası aynı gün taburcu edildi. İkinci ameliyat için ise üç hafta sonrasına gün verildi. Bulanıklığı had safhaya varmış olan gözü ameliyattan sonra o kadar net bir görüntü vermeye başlamıştı ki, bu durum Nasuh Bey'i şaşkına çevirdi. Fakat asıl şaşkınlığını ertesi gün yaşamaya başladı. O günden sonra eşi başta olmak üzere çocukları, komşuları, akrabaları ve iş arkadaşları gözüne bir başka görünmeye başladılar. Bazıları onu hayrete düşürecek kadar çirkin görünüyorlardı. Sanki o yüzlerin kanı çekilmiş, rengi sararmış, beti benzi atmış, nursuz ve meymenet-

siz dedikleri türden bir hale bürünmüşlerdi. Hatta bu meymenetsizlerin bir kısmı bazı sevimsiz hayvanları bile anımsatmıştı ona. Çok şükür ki kendisi, eşi ve kızları bu kategoriye dahil değildi. Fakat çok yakınlarından bu halde olanlar vardı. Onların gerçek yüzlerini görünce çok şaşırıyor ve üzülüyordu. Neden böyle bir şey yaşadığını anlayamıyor, bunun iyi bir şey olup olmadığına karar veremiyordu. Sanki ameliyattan sonra gözündeki perde kalkmış, insan sarrafı olmuş ve kalplerdekilerin yüzlerine olan yansımalarını görebilmeye başlamıştı.

Bazıları ise önceden fark etmediği kadar güzel bir yüze sahiptiler. Aralarında bu kadar güzel olduğunu sanmayacağı kişiler de vardı. O günlerin birinde caddede yürürken kalabalığın içerisinde çok güzel yüzlü birini fark etti. Yolun karşısından kendisine doğru gelen biriydi ve güzelliği şu ana kadar gördüğü güzel yüzlerin çok üzerinde bir güzellikti. Bakmaya doyamıyordu. Yanından geçip gidince yolunu değiştirdi ve onu takip etmeye başladı. Altmışlı yaşların sonunda olduğunu tahmin ettiği bu adamı uzun süre takip etti. Bir yandan da bu yaşta bir adamın yüzünde daha çok buruşukluk ve daha fazla çizgi olmalıydı diye düşünüyordu. Adamın pazar alışverişi yaptığı elindeki poşetlerden anlaşılıyordu. Taşıyamayacağı kadar ağır olmadıklarını düşündüğü için yardım teklifinde bulunmadı.

Yaşlı adam arka sokakların birinde bir apartmanın kapısından içeri girdi. Yolun karşısında biraz bekledi Nasuh bey. Az sonra pencerelerden gördüğü kadarı ile onun birinci kattaki daireye gelmiş olduğunu anladı. Köşedeki mini markete giderek küçük bir soruşturma yaptığında ise öğrendikleri yüreğini dağıldı:

Otuzlu yaşlarda doğuştan hem zihinsel hem bedensel özürülü iki oğlu vardı yaşlı adamın. Eşini kaybedeli yıllar olmuştu. Ayakkabı tamirciliği yaparak her ikisine de marketçinin tabiri ile gül gibi bakıyordu. Ço-

cuklar her zaman ak paktılar ve ev her zaman tertemizdi. Bu daire yaşlı adamını ve emekli maşısı da vardı. Devlet desteğine de hasta bakımına da başvurmamış bizden daha çok ihtiyacı olanlar faydalansın demişti. Tek derdi kendisi ölünce bu çocuklara bakacak şartları hazırlamaktı. Oysa komşular şimdiden öyle bir durumda çocuklara bakmak için görev dağılımı bile yapmışlardı. Çünkü yaşlı adam bu mahallede çok sevilirdi. Maddi manevi kimin ihtiyacı varsa mutlaka bir ucundan tutar az da olsa elinden geleni yapardı. Ondaki bu sabır, bu tevekkül, bu merhamet, bu cömertlik herkesi hayran bırakmıştı. Mahallenin serserilerini bile tatlı dili ve güzel sohbetleri ile etkilemiş, yola getirmeyi başarmıştı. Evinde başka dillerde kitapların da olduğu büyük bir kitaplığı da vardı.

Marketçinin tüm bunları anlattıktan sonra söylediği son cümle Nasuh Bey'in tüylerini diken diken etti:

"Bakmayın siz onun yüzündeki yanık izlerine, kırış kırış yüzüne, çatık kaşlarına... Aslında çok yakışıklı bir adammış fakat 20 yıl kadar önce müstakil evleri yanmış bunların. Bu amca iki sakat çocuğunu kurtarmaya yetişmiş de teyzeyi kurtaramamış. Kendisinin alevlere aldirmeden defalarca içeri dalıp çocukları ve teyzeyi kurtarmaya çalışması dillere destan olmuş.

Nasuh Bey o sırada çalan telefonu açtı, arayan uzak bir şehirde üniversitede okuyan oğluydu. Hızlı trene bilet almıştı ve saat 20:00 civarında kendisini istasyondan almasını istiyordu. Tam o saatte oradaydı Nasuh Bey. Kızlarını da çok seviyordu fakat oğluna olan düşkünlüğü başkaydı. Hala emekli olmadıysa bu, oğluna daha güzel bir gelecek hazırlamak içindi. Ufak tefek sorunlar yaşattıysa da saygıda kusur etmez, babasının sözünden çıkmazdı. Şeytan tüyü vardı keratanın. Akrabalar arasında çok sevilir, bir hata yapınca da ne yapar eder kendisini affettirirdi.

Nasuh Bey bunları düşünürken tren istasyona yanaştı. Az sonra uzaktan oğlunun yaklaştığını fark etmesiyle gördükleri karşısında neye uğradığını şaşırıldı. Oğlunun yüzü bakılamayacak haldeydi. Sanki bir yangında alevler arasında kalmış ve yüzünün bir kısmı feci şekilde yanmıştı. Daha gençliğinin baharında olmasına rağmen yaşlı bir adam yüzü gibi, cildi kırış kırış olmuştu. Kabul etmesi ona ağır geliyordu fakat biricik oğlunun yüzü çok çirkin bir haldeydi. Demek ki oğlunun kalbi işlediği günahlarla kararmış ve bu da yüzüne yansımıştı. O an içi öyle bir sızladı ki on yıl birden yaşlandığını hissetti. Çünkü bunda kendisinin de payı vardı. Oğlunun her yanışında gençtir yapar, hatasını anlar düzelir diyerek kendisini kandırmış ve onun uzak bir şehirde yanışlara çok kolay düşeceğini öngörememişti. Sevginin aşırısı gözleri katarakt değil kör ediyor demek ki diye düşündü. Üstelik okumak istemeyen oğlu birkaç yıl gecikmeyle ve zar zor kazandığı o fakülteye, onun zoruyla gitmişti.

Birkaç gün sonra ikinci ameliyatı oldu Nasuh Bey. Ve her şey normale döndü. İki gözü de gayet iyi görüyordu fakat, insan sarraflığı sona ermişti. Oğlunun yüzünü normal görmek adına sevinmişti buna ancak onun okulu bıraktığı ve iki yıldır derslere doğru dürüst girmeyip gayri meşru ilişkiler yaşayıp, içki ve kumar dahil birçok pislige bulaştığı ortaya çıkınca, bir süre nasıl davranacağını bilemedi. O sert mizacına ve otoriterliğine bakılırsa oğlunu evlatlıktan reddetmesi, en azından evden kovması beklenirdi. Fakat ne zaman kendini kaybedecek ve şiddetli tepkiler verecek olsa, yetişkin yaştaki iki sakat çocuğuna sabır ve tevekkülle yaklaşan yaşlı adamı ve onun o güzel yüzünü hatırlıyor ve metanetini koruyordu.

Nasuh Bey birkaç gün sonra oğlunu da yanına alarak yaşlı adamı ziyarete gitti. Oğluna biraz dışarıda beklemesini söyleyerek kendisi dairenin kapısını çaldı ve onunla tanışıp biraz sohbet ettikten sonra, birkaç haftadır yaşadığı her şeyi ona anlattı. Onun yardım istedi. Daha sonra da oğlunu çağırarak onunla tanıştırdı. Bu sefer şaşkına dönen yaşlı adam oldu. Çünkü dün gece rüyasında kendisini, korkunç bir yangının alevleri arasından hiç tanımadığı genç bir adamı kurtarmaya çalışırken görmüştü ve o genç adam, şu an tam karşısında duruyordu.❖

Allah'ı Gösteren Bir Mucize Var mıdır?

PROF. DR. ÂDEM TATLI

KÜTAHYA'DA İmam Hatip Lisesi öğrencilerine verdiğim "Farkındalık ve Kâinattaki Varlıkların Yaratılışı" isimli bir konferanstan sonra öğrencilerin birisinden şöyle bir soru geldi:

"Kâinatta Allah'ın varlığını gösteren bir mucize var mıdır? Yani öyle bir mucize olsun ki, bize Allah'ın varlığını açık şekilde gösterebilir."

Bu soruyu gittiğim hemen her konferansta hem lise hem üniversite öğrencilerine soruyorum. Gariptir ki, bazen birkaç parmak kalkıyor, bazen hiç kalkmıyor. Öğrenciler karşılıklı soru-cevapla kısa sürede bu sorunun cevabını veriyor:

- Mucize nedir? İnsanın yapmaktan aciz kaldığı, yani yapmadığı şeylerdir. Doğru mu?

- Doğru.

- Peki, insan yumurta yapabiliyor mu?

- Hayır.

- Hayır.

- İnsanın yapamadığını tavuk nasıl yapacak? Hem yumurta arkasından çıkıyor. Ne olduğunu da bilmiyor. Tavuk bilmediği gibi yumurtlayan balık da bilmiyor. O halde bütün yumurtalar mucize midir?

- Evet.

- Yumurtadan civciv çıkarabiliyor muyuz? Kuluçka makinesine yumurta koyup ondan civciv çıkarmak değil. Yumurtanın sarısı ve beyazından et yapacaksın, kemik yapacaksın, kan yapacaksın, göz, ayak, gaga, sinir ve kan damarları yapacaksın. Sonra bunları belirli bir şekle sokup bir de hayat vereceksin.

- Hayır. Yapamayız.

- O halde bütün yumurtalardan çıkan yavrular mucize midir? Biz de anne karnında bir yumurtadan yaratıldık. Hayvanlar da yumurtadan yaratılıyor.

- Evet, mucizedir.

- Yine mesela elma çekirdeğinden filiz, fidan ve ağaç çıkarabiliyor muyuz?

- Hayır.

- Ağaçtan yaprak, çiçek ve meyve yapabiliyor muyuz?

- Hayır.

- O halde yeryüzündeki bütün tohumlardan çıkanlar, bütün bitkiler ve ağaçlar mucize midir?

- Evet.

- Semadaki galaksileri biz mi yaptık?

- Hayır.

- Biz mi döndürüyoruz?

- Hayır.

- Biz mi ayakta tutuyoruz?

- Hayır.

- O halde bütün semadaki yıldız ve gezegenler mucize midir?

- Evet, mucizedir.

- O zaman kâinatta mucize olmayan bir yaratılış var mı?

- Yok.

- Demek ki kâinattaki her bir varlık Allah'ı gösteren bir mucizedir. Doğru mu?

- Evet, doğrudur.❖

Altüst

GAMZE KOÇ

EVE gidince ağlayacakmışım. Gören de yerleri değiştik sanır. Hoş ben önceden de ona hiçbir zaman “Oğlum burada niye ağlıyorsun, biraz sık dışını, evde ağlarsın!” dememiştim. Ben sabahdan akşama kadar döne döne duyguları dile dökmeyi salık versem ne yazar, analar tah-tını yapsa fitratına el süremiyor işte! Hemen oracıkta ağladığımı inkâr etmemi ve küçük bir çocuk gibi akan burnumu koluma sürüp “Tamam annem” diyeceğimi de bekledi herhâlde. Bense bu cümleyi ona söyleten sebepleri düşündüm içimde... Ev... Eve gidince... Ağlamak... Niye?

Böylelikle daha az insan görür diye mi düşündü acaba? Ağlamayı utanılası bir şey olarak gördüğünden mi? Yoksa ulu orta öyle çaresiz bir anne gibi görünmemi mi istemedi? Kimsecikler yoktu ki zaten etrafta, onun da sırtı bana dönüktü. Önüme bir video düş-tü olan oldu. Zaten öğlen deprem olduktan

sonra aklıma birden hücum eden hatıraları kapıdan bacadan nasıl kovduğumdan haberi de yoktu. O an da son damlaydı, demek ki taşıtı.

Deprem kelimesi ilk kez sosyal bilgiler dersi kitabında okunacak bir şey olmaktan çıkmıştı artık. Uyanıktı bu sefer. Canlı kan-lı yaşadı. Anne, sallanıyorum, sallanıyorsun, sallanıyoruz... Bütün sallanma sebepleri gelip geçti gözümün önünden. Öyle bir bebeğin uyusun diye beşikte tatlı tatlı sallanması gibi ya da anlık da olsa başı dönen, tansiyonu düşen yaşlılar gibi değil, evet kaygıyla, korkuyla sallanıyorduk.

Hemen okullar tatil edildi. Bu sefer tatil olmaya hak kazanan zamanları düşündüm. Uyandıığında yataktan alelacele fırlamak zorunda kalmadan uzun uzun gerinebildiğin, günlerden ne, ayın kaçığıydı bilmediğin hatta merak etmediğin, tavana uzun uzun bakıp gördüğün rüyayı düşünebildiğin

sabahlardı tatil. Sürekli saate bakmadığın, bir yerlere yetişmek zorunda kalmadan ahes-te aheste yürüyebildiğin öğ-lenlerdi. Güneşi “Aman of!” diye kovmadan uzanıp bir hamağ’a boylu boyunca “Gel, başımın üstünde yerin var” diye selamladığın öğlen sonralarıydı. Göğe bakınca hayaller kurup, dudağının ucuna minik bir tebessüm oturtup bulut oyununu bu sefer kendi kendine oynamaya vakit bulmaktı. Ertesi gün için onu yemezlerse bu var ya da şu vitamini de alsınlar telaşıyla beslenme hazırlama telaşı yaşamamaktı. O olmasa da bu olur amaaaan, o da olmayıversin şart mı, Allah ne veriyse yeriz işte, deyip yemek yapmayı dert etmediğin akşamlardı tatil.

Kendine ait bir odanın olduğunu fark edebilmek, hat-ta gittiğin her yerde bir köşe oluşturmak için uğraşmadan her yeri köşen ilan edebilmekti tatil.

Şimdi sırası değil; o meseleyi aralıkta, şunu da eylülde düşünürüz, bakalım hele bir o günler gelsin de onu o zaman düşünürüz, deyip fikirlerini tek tek askıya alabilmektir tatil.

Maalesef bunların hiçbi-ri, haberlerde geçen tatil kelimesiyle uyuşmadı. Doğru bildiğimiz çoğu şey yine “altüst” oldu. Üstelik bebek olsak uyumak için sallanmak bir vesile olabilirdi de yetişkin olunca onca çözümsüzlükle zorla “uyutulmaya” çalışmak çok acı geldi.❖

Allah Resulü'nden Müjdeli Haberler

HAZIRLAYAN: İBRAHİM YARDIM

Allah Resulü (sav) buyurdu ki:

“Bir kimse sadece Allah için bir şeyi terk ederse, Allah ona ondan daha hayırlısını nasip eder.”

(Ahmed bin Hanbel, Müsned, 5/ 78-79)

Hiz. Aişe radiyallahu anhâ'dan:

Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem'i işittim şöyle buyurdu:

“Lât ve Uzzâ'ya tapılmadıkça, gece ve gündüz gitmez (kıyamet kopmaz).”

Dedim ki: “Ey Allah'ın Resulü! Ben zannediyordum ki Allah, ‘müşrikler istemese de, bütün dinlere galip gelmek üzere, Resulünü hidâyet ve gerçek din ile gönderen O'dur’ âyetini (Tevbe, 33) inzal buyurduktan sonra bu iş artık tamamlanmıştır.”

Şöyle buyurdu:

“Şüphesiz, bundan Allah'ın dilediği olacaktır. Sonra Allah hoş bir rüzgâr gönderecek, kalbinde hardal tanesi kadar imanı bulunan herkes vefat edecek. Geride kendilerinde hiçbir hayır bulunmayan insanlar kalacak ve onlar böylece gerisin geri atalarının dinine dönecekler.” (Müslim, Kıyame, 52/ 2907)

Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

“Allah katında dünyanın yok olması, mümin bir kim-senin öldürülmesinden daha iyidir.” (Nesaî, Tahrim, 2)

Hiz. Ebû Musa'dan (ra):

Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:

“Ümmetim, ümmet-i merhumedir (merhametime uğramıştır). Ona ahirette azap yoktur. Dünyada verilen zelzeleler, belâlar, fitneler ise günahlarına kefarettir.” (Ebu Davud, Cihad, 152)❖

Bakış Açısı ve Sözün Değeri

PROF. DR. ALAADDİN BAŞAR

BU VARLIK âlemine iki farklı bakış açısı ile bakarız: mânâ-i harfî ve mânâ-i ismî. “Mânâ-i ismî,” bir şeyin bizzat kendisini, özelliklerini bilip tanımak; mânâ-i harfî ise o şeyi “sahibini, sanatkarını ve yapanını göstermesi” yönüyle tanımak demektir. İşte bu varlık âlemindeki eşyaya Allah namına, O’nun isimlerine ayna olma yönüyle tefekkür edildiğinde mânâ-i harfî ile bakılmış olurken, bu kutsî mânâları düşünmeksizin incelendiğinde mânâ-i ismî ile bakılmış olur.

‘İsim’ tek başına bir mânâ ifade eder; ‘harf’ ise başkasının mânâsını göstermek için bir alettir. Meselâ, ‘ev’ kelimesi bir isimdir ve başlı başına bir mânâsı vardır. Ama ‘e’ tek başına bize bir şey söylemez; fakat ‘ev’ kelimesindeki ‘e’ harfî, ‘ev’ kelimesine yardımcı olarak bir görev yapmıştır.

Günlük konuşmalarımızda birisinden söz ederken, bazen asıl maksadımız o şahsın kendisi olur: “Falan kimse çok dürüst, çalışkan ve güvenilir bir insandır” dememiz gibi.

Bazen de o şahsın kimliği değil görevi ile ilgili bir söz söyleriz: “Şu adam falan şirketin genel müdürüdür” sözünde olduğu gibi. Birincisinde o kimseden söz edişimiz mânâ-i ismî, ikincisinde ise mânâ-i harfî açısından dır.

Şimdi, o şahsa şirkette görev vermek isteyen ve bizimle istişarede bulunan bir dostumuza, o kişinin şahsiyeti hakkında vereceğimiz bilgiler doğru da yanlış da olabilir. “Mânâ-i ismî, sadık, kâzib her hükme mahal olur.”

O şahıs hakkında verdiğimiz bilgi doğru ise bize sadık (doğru sözlü) denilir, aksi halde kâzib (yalancı) damgasını yemekten kendimizi kurtaramayız.

İkinci durumda ise bizim ondan söz edişimiz, zatı, kendisi için değil şirketi içindir. Sözümüzün devamında artık onu geçer, şirketin büyüklüğünden, ürünlerinin kalitesinden, ihracat rakamlarından söz ederiz. Bu bilgiler sağlam olduğu taktirde, o şahsın zatı hakkındaki bilgimizin noksanlığı veya yanlışlığı sözümüzün doğruluğunu etkilemez.

“Mânâ-i harfî, kasdî hükümlere mahkûm-u aleyh olamaz. Ve o mânâ-yı harfînin inceliklerine tetkikat yapılamaz.”

Mesela, bizim genel müdür sandığımız o şahıs, gerçekte şirketin pazarlama müdürü olmuş olsun. Birisi kalkıp diemez ki, “Senin sözünü ettiğin şirket hiç de dediğin gibi değil; çünkü o şahıs, şirkette genel müdürlük değil, pazarlama müdürlüğü yapıyor.”

Ondan mânâ-i harfiyle söz ettiğimiz için bu bilgi noksanlığımız sonucu etkilemez.

Aynı bunun gibi, bir konuyu açıklarken fen sahasından örnekler verdiğimiz olur. Bu örnekler mânâ-i harfî cihetiyle verilmişlerdir. Yani asıl maksadımız muhatabımıza fen bilgisi vermek değil, anlattığımız konuya o bilim dalından delil getirmektir.

Meselâ, biz ‘kâinat-insan ilişkisi’ üzerine bir konuşma yapıyor olalım. Kâinat ağacının insan meyvesi verdiğini örneklerle açıklayalım. Başımızda uzayan saçlarla, dağ başlarında boy gösteren ormanlar arasında bir ilgi kuralım. Kanımızı ırmaklara benzetelim. Bu arada dünyada da, insan vücudunda da su olduğundan söz edelim ve bu konuda dörtte üç gibi bir oran verelim. Bizim maksadımız Allah’ın harika bir eseri olan insan ile bu âlem arasındaki bazı benzerlikleri yakalamaktır. Ama su misalimizde, yeryüzünün ve insan bedeninin üçte ikiden fazlası su olduğu halde biz dörtte üç demişizdir. Maksadımız, yeryüzünü ve insan bedenini anlatmak olmadığından bu yanlış bilgimiz aleyhimize bir delil olarak kullanılamaz. Yani denilemez ki; “İnsanla kâinat arasında bir ilgi yoktur. Çünkü yeryüzünün ve insan bedeninin dörtte üçü değil, üçte ikisi sudur.”

“Mânâ-i harfî, kasdî hükümlere mahkûm-u aleyh olamaz.” hükmünce, biz o yanlış bilgimizden dolayı kınanmayız. Çün-

Kâinat kitabını yazan, ondaki her sistemde, her canlıda, her hücrede nice mânâlar yerleştiren Cenâb-ı Hakk’ın, o sonsuz ilmini ve hikmetini hiç nazara almadan yapılan araştırmalar, ilk bakışta sağlam görünseler de gerçekte örümcek ağından daha zayıftırlar. Onların yaptığı şey, bir eserin yazarından hiç söz etmeden sadece kitap üzerine konuşmaya benzer.

kü, bedenden söz etmemiz mânâ-yı harfî bakımındandır.

Ama bir anatomi hocası insan bedeni üzerinde konuşma yapıyorsa, onun bedenden söz etmesi mânâ-i ismiyle olur. Yani bizzat bedeni anlatmak için kürsüye çıkmıştır. Vereceği bilgilerin, gerçekten hiçbir sapma göstermemesi gerekir. “İnsan bedeninin onda dokuzu sudur” diye konuşsa hemen itiraza uğrar. Çünkü, “mânâ-i ismî, sadık, kâzib her hükme mahal olur.”

O zat, bedenden mânâ-i ismî ile söz ettiğinden, verdiği bilgiler için doğru veya yanlış hükmü verilir ve kendisi buna göre ya alkışlanır yahut tenkit edilir.

İşte bazı tefsir âlimlerimiz de âyetlerin açıklamalarını yaparken, asırlarının bilim seviyesine göre misaller verirler. Daha sonraları bu bilgiler hükmünü kaybederler. Ama bu hâl, yapılan tefsirin doğruluğuna tesir etmez. Çünkü müfessirin bu konulardan söz etmesi mânâ-i ismiyle değildir, mânâ-i harfiyledir.

Konunun devamında şöyle buyrulur: “Bu sırra binaendir ki, mânâ-i ismî ile kâinata bakan felasifenin (felsefecilerin) kitaplarında kâinata ait hükümler, nefs-ül emirde (hakikatte) örümceğin nescinden zayıf ise de, zahire göre daha muhkem görünüyor.” (Mesnevî-i Nuriye)

Demek oluyor ki, bu kâinat kitabını yazan, ondaki her sistemde, her canlıda, her hücrede nice mânâlar yerleştiren Cenâb-ı Hakk’ın, o sonsuz ilmini ve hikmetini hiç nazara almadan yapılan araştırmalar, ilk bakışta muhkem yani sağlam ve mükemmel görünseler de gerçekte örümcek ağından daha zayıftırlar. Onların yaptığı şey, bir eserin yazarından hiç söz etmeden sadece kitap üzerine uzun uzadıya konuşmaya benzer.❖

Coriolis Etkisi ve Dünyadaki Sonuçları

PROF. DR. OSMAN ÇAKMAK

GÜNEŞ Dünyayı, denizler balıkları, yumurtalar kuşları, ağaçlar meyveleri yaratmaz. Tohumla ağaç arasında ne mutlak bir sebep-sonuç bağı ne de zorunlu bir yaratma zinciri vardır. Görünüşte “sebep” gibi duran tüm unsurlar, gerçekte Mutlak Kudret elinde birer bahanedendir ibarettir.

Coriolis kuvveti de böyledir. Fizikte, gerçek bir kuvvet olmayan bu “atalet kuvveti”, dönen sistemlerde hareket eden cisimlerin rotasında sapıtırma etkisi oluşturur. Kökeninde basit bir fiziksel durum vardır; ancak sonuçları dünya çapında etkileyicidir.

Rüzgâr desenlerinden kasırgalara, deniz akıntılarında iklim sistemlerine kadar her şeyin içinde gizli bir nizam şekillenir. Ve bu nizam, bize şu gerçeği haykırır: “Esbab bir perdedir, müsebbepleri yapan başkadır.”

Coriolis Kuvveti Nedir?

Dünya'nın kendi eksenini etrafındaki dönüşünün, hayatımızda sandığımızdan çok

daha fazla etkisi var. Bu dönüşle ortaya çıkan bir kuvvet var ki, adına “Coriolis kuvveti” diyoruz. Bu kuvvet adını, matematiksel olarak tanımlayan matematikçi ve mühendisten alıyor: Gaspard-Gustave de Coriolis.

Bu kuvvet, kendi eksenini etrafında dönen bir sistem üzerinde hareket eden cisimlerin yörüngelerinde sapmalara yol açıyor. Dünya, kendi eksenini etrafında dönerken, sadece gece ve gündüz ortaya çıkmıyor. Bu dönüşün bir sonucu da Coriolis kuvveti. Bu kuvvet zayıf gibi görünse de, aslında yeryüzündeki birçok olayın seyrini etkileyen önemli bir faktör haline alıyor.

Dünya'nın dönüşüyle ortaya çıkan bu kuvveti, İlahi hikmet, rüzgârları yönlendiren, okyanus akıntılarını düzenleyen ve iklimleri şekillendiren düzenleyici bir mekanizma haline getiriyor. Bu güç sayesinde, hava olayları dengeleniyor, sıcaklık ve besin maddeleri okyanuslarda dengeli bir şekilde dağılıyor.

Sadece denizlerdeki canlılık değil hepimiz bu kuvvetin sonuçlarından etkileniyoruz.

Hatta akarsuların yataklarını çizerek yeryüzünün coğrafyasının şekillenmesinde bile bu kuvvetin etkisi var.

Bu kuvvet sayesinde, tropikal bölgelerde rüzgârlar döner, balistik füzeler hedeflerine ulaşır ve uzun mesafeli uçuşlarda uçaklar buna göre rotalarını ayarlar.

Coriolis kuvveti, görünüşteki karmaşıklığa rağmen, yaratılışın ne kadar mükemmel bir şekilde tasarlandığını gösteren bir örnektir. Bu kuvvet sayesinde, yeryüzünde hayat mümkün hale gelir ve her şey kendi ahenginde ve fitratında işlemeye başlar.

Aslında Coriolis kuvveti, yer çekimi, manyetik kuvvetler veya elektrik kuvvetleri gibi “gerçek” bir kuvvet değildir. Daha çok, dönen bir sistemin (örneğin, Dünya gibi) içinde hareket eden bir cismin hareket yönünde sapmalara neden olan bir “eylemsizlik” kuvvetidir. Yani, Dünya dönerken, hareket eden cisimler de bu dönüşle ayak uydurmaya çalışır ve bu sırada yörüngelerinde sapmalar meydana gelir. İşte bu sapmalar, Coriolis kuvveti olarak adlandırılır. Bir dönme platformunda yürüyen kişi, düz yürüdüğünü zannederken kenara doğru sapar. Bu sapma, Coriolis etkisinin basit ama çarpıcı bir yansımasıdır.

Eğer bu kuvvet olmasaydı:

- Rüzgârlar karışık eser, iklimsel düzen bozulurdu.
- Kasırga ve tayfun gibi dönen sistemler

oluşmazdı.

- Okyanus akıntıları yönsüz kalır, deniz ekosistemi zarar görürdü.
- Uçuşlar, deniz yolculukları daha riskli hale gelirdi.

Kısacası, bu zayıf gibi görünün “sebep”, muazzam sonuçlara vesile yapılırdı. Tıpkı bir tohumun içinden ormanların çıkması gibi.

...

Coriolis kuvveti, yer çekimi ya da manyetik kuvvet gibi doğrudan hissedilen bir enerji aktarımı değildir. Sadece dönen sistem içindeki hız farklılıklarından doğan görünür etkidir. Ancak şu unutulmamalı: Bu etki, kendi başına bir güce sahip değildir. Sadece Allah'ın kâinata koyduğu nizamda bir çark gibidir. O istemese, o dönüş olmaz, o sapma yaşanmaz. Hiçbir sebep, ortaya çıkan neticenin hakiki kaynağı değildir.

Tohumu toprağa düşüren biz olabiliriz, ama o tohumu ağaç yapacak güce sahip değiliz. Rüzgârın yönüne dair hesaplar yapabiliriz, ama o rüzgârı var eden, yön veren Yaratıcıdır.

Coriolis kuvveti ile de Rabbimiz, iklimleri şekillendiriyor, okyanusları dengeliyor, canlılığa uygun düzeni devam ettiriyor.❖

Kaynak: Coriolis Kuvveti Nedir?/Coriolis Kuvveti Neleri Etkiler?/TÜBİTAK Bilim Genç

Bir Vahdet Nidacısı: İsmâil Bey Gaspıralı

SADIK YALSIUZÇANLAR

İSMÂİL Bey Gaspıralı dendiğinde ilk akla gelen, “vahdet”tir. Birlik. Onun ünlenmiş formülasyonundaki gibi: Dilde, fikirde, işte birlik. Bu birliğin, millî kimlik dairesinden başlayarak, Müslümanların birliği ve giderek insanlığın birliği olduğu mutlaka söylenmelidir. Prof. Dr. Yalçın Koç’un ifadesiyle, İsmail Bey Gaspıralı, aslında, “cümle varlığın birliği ve kardeşliği” kozmik ilkesini mefkûresinin en geniş dairesi olarak esas alan bir vahdet ehlidir. Bu toprakları mayalayan söz ve gönül sultanı Yunus Emre’nin dediği gibi, “Hakki gerçek sevenlere, cümle âlem kardeş gelir.”

İsmail Bey Gaspıralı, içinden çıktığı Kırım Tatarları’nın acılı coğrafyasından başlamak üzere, bütün Rusya Türklerinin/Müslümanlarının, sonunda da bütün dünya Müslümanlarının sorunlarını belirleme, onlara çözümler üretme yönünde kendini, ömrünü, yeteneklerini, bütün varlığını tasadduk etmiş bir mistiktir. İsmail Bey Gaspıralı, derviş gönüllüdür. Bir modern zamanlar dervişi-dir. Bir ilim insanıdır. Bir fikir kişisidir. Bir eğitimcidir. Gazetecidir. Yazardır. Eylem insanıdır. Verili durumu gerçekçi biçimde ve doğru şekilde okuyan, ona yönelik projeler üreten, bunları bizzat uygulayan bir aksiyon adamıdır. Adının anlamına uygun bir biçimde kendini adanmış bir insandır. Bir serdengeçtidir. Akılcıdır. Gönül ehlidir. İrfan ve aşk insanıdır. İdealisttir. Gerçekçidir. Tarihe, bugün ve gelecek için bakan bir vizyonerdir.

1878’de Bahçesaray Belediye başkanı olduğunda, hemen kolları sıvar ve altı sene boyunca sürekli proje, fikir ve hizmet üretir. Bir şehrin kendisine emanet edildiğinin bilincindedir. Sadece o şehrin belediye başkanı değildir. Mesela Akmeşid’de çıkan gazete-

Resim: ismailgaspırali.org

de yazılar yayımlayan bir münevverdir, bir mefkûrecidir.

İsmail Bey Gaspıralı, hizmet bakımından bereketli hayatı boyunca seyahatler yapmıştır. O dönemin zor şartları içinde, son derece meşakkatli bu seyahatler, hep ideale dönük, oldukça işlevsel gezilerdir. Bu gezilerdeki görüşmelerinde, toplantılarında, tanışmalarında ve danışmalarında da hep hedefini gözetmiştir.

O muazzam eğitim projesi, İsmail Bey Gaspıralı’nın amaçları bakımından fevkalade kıymetliydi. Cedit projesi, tercüman’la birlikte aynı ideale hizmet eden iki değer-

li yöntemdi, araçtı. Usûl-i Cedid’in 1880’li yıllarda yaygınlaşma istidadı göstermesiyle birlikte Gaspıralı, amaçlarına her gün biraz daha yaklaşıyordu. Mütevazi bir yayın olarak başlayan Tercüman ise, İstanbul dahil olmak üzere Türk-İslam dünyasının pek çok köşesinde aksiseda bulmağa başlamıştı. Gaspıralı, kendi bünyesinde sürekli şevk üreten bir istidattaydı. Okullar ve yayınlar için bulunduğu destekçi partnerler, Türk ve İslam dünyasının bazı uyumuş bölgelerini, kişiliklerini ve topluluklarını da uyandırmıyordu. Gaspıralı, adeta, Pazar yerinde dolaşan bir nidacı gibi, insanları uyanmaya, doğrulamaya ve dirence çağırıyordu. Üretmeye davet ediyordu. Muallim yetiştiriyor, yetiştirdiği her muallimin de en az iki-üç muallim yetiştirmesini sağlıyordu. Düşünüyor, yazıyor ve yayıyordu. Sözünün ulaştığı kimseler uyanıyordu. Bu uyanış dalga dalga büyüyordu.

1905’in 3 Aralık’ında Akmeşid’de, Kırım Müslümanlarını topladı. Gaspıralı, bunun bir başlangıç olduğunun farkındaydı. Yine metin, kararlı ve inançlı bir şekilde; adım adım hedefine doğru ilerlerken kongreler yaptı. Engellenmeye çalışıldı. Yılmadı. Tekrar teşebbüs etti. Önüne çıkan engelleri ve sorunları çöze çöze yürüdü, ilerledi, hareketi ve heyecanı büyüdü.

1906 Ocak’ının sonlarında St. Petersburg’da, II. Rusya Müslümanları Kurultay’ını topladığında hareket artık bir çığa dönüşmüştü. İsmail Bey Gaspıralı, ilklerin adamıydı. Kendi ailesinden fertlerin desteğiyle ilk kadın dergisini çıkardı. Bir grup elçiyle birlikte katettiği bu yol, yorulmaya geçiyordu. Bunun yüksek neşvesi, hazzı ve inancı içerisinde, Mısır’a, Hindistan’a, İstanbul’a uzandı. Okullar açtı, yayınlarını çoğalttı ve sınırlarını genişletti.

İsmail Bey Gaspıralı’nın bütün bu çabalarında hep vahdet ilkesi işliyordu. O, birlik insanıydı. Hz. Mevlânâ’nın beyanı üzere, “birleştirmeye gelmişti, ayırmaya değil.”

Bir yandan millî kimliğin korunması için çok yönlü çabalar yürüttü, diğer yandan küre ölçeğinde İslam birliğinin teessüsü için çalıştı. İstibdat onu yıldırmadı, gözdağları yolundan şaşırtmadı. Son derece ısrarlı, dikkatli, disiplinli, hedefine kilitlenmiş biçimde devam etti çabalarına. Bütün Türk dünyasına seslenebilecek, herkesin anlayabileceği bir lehçe düşüncesi, bugün güncelliğini koruyor. Türk Dünyasının ortak lehçesini oluşturma yönünde ciddi adımlar attı. Bir ayağı hep İstanbul’daydı. İmparatorluğun inkırazını dikkatle takip ediyordu.

İsmail Bey Gaspıralı’nın Usûl-i Cedid’i, sadece eğitimin modernizasyonu olarak algılanmamalı. O, eğitimin işlevselleşmesi için çok düşündü, çok uğraştı. Sadece dinî bilgilerle değil, dünyevî verileri de içeren bir müfredat oluşturdu. Çağrı okuyabilecek nitelikte gençler yetiştirebilmenin eğitim araçlarının bu doğrultuda kullanılması gerektiğinin farkındaydı. Öğretmenle “din adamı”nı buluşturdu, birleştirdi, yeniden inşa etti. Toplumun eğitim, kültür, siyaset, diplomasi ve ticaret hayatında örgütlenmesi için de çok çaba gösterdi. Bunu, özellikle eğitim çalışmaları için vazgeçilmez görüyordu, hayatî derecede önemli buluyordu. Ders kitapları yazdı, romanlar, gezi yazıları kaleme aldı. Kültür ve dil sorunlarına ilişkin çalışmalara imza attı. Bize onlarca eser bıraktı. Millet bilincini ondan tevarüs ettik. İslam birliği için bugün güçlükle atılabilen adımlar atmıştı.

Nihayet, bütün asimilasyon ve soykırım girişimlerine rağmen Kırım Tatarları varsa, ayaktaysa ve zaman geçtikçe dirayetleri artıyor, şuuruları keskinleşiyorsa, bunun müsebbibi Gaspıralı idi.

Bugün, bize düşen onu örnek alarak yaptığı çalışmalardan hız ve ilham kaparak daha kararlı, daha bilinçli ve dirayetli adımlar atmaktır, o mirası geliştirmek, büyütmek, genişletmektir.

Ruhu şâd, mekânı cennet olsun.❖

“35 yaşına geldim hala çok utangaç ve içine kapanık biriyim. Fikirlerimi ifade etmekten çekiniyorum. Hal böyle olunca girdiğim ortamlarda diğer insanların dedikleri oluyor ve ben onaylayan, uyum sağlayan kişi oluyorum. Gün sonunda kendimi hep suçlarken buluyorum..”

**FEYZULLAH AKDAĞ
PSİKOLOJİK DANIŞMAN**

Soru: “Hocam merhabalar. 35 yaşına geldim hala çok utangaç ve içine kapanık biriyim. Eşime bile fikirlerimi açıkça ifade etmekten çekiniyorum. Bir erkek, bir baba, bir eş ve bir öğretmen olarak bu durum çok zoruma gidiyor. Hal böyle olunca girdiğim ortamlarda diğer insanların dedikleri oluyor ve ben hep o fikrin en büyük destekleyicisi olarak onaylayan, uyum sağlayan kişi oluyorum. Fikir hoşuma gitse de gitmese de durum değişmiyor. Gün sonunda kendimi hep suçlarken buluyorum.”

Cevap: Merhabalar hocam. Bana bu soruyu iletmış olmanız bile başlı başına büyük bir adımdır. Tebrik ederim. Utangaçlık ve akabinde gelen içine kapanıklık durumu, hayatın olağan akışına bazen uysa da aşırıya kaçtığı zamanlarda sizin de belirttiğiniz gibi sosyal rollerde ve benlik saygısında olumsuz sonuçlara neden olmaktadır.

Evet, bir eş, öğretmen, baba, erkek ve nihayetinde bir insan olarak diğer insanların yanında fikirlerinizi, düşüncelerinizi ifade edememek ve buna karşılık yalnız kaldığınızda kendinizden hesap sormak sosyal benliğiniz ve özel benliğiniz arasındaki uyumsuzluğun göstergesidir.

İnsan çelişkilerin farkında olarak huzurlu

yaşayamayacağı için, ya sosyal benliğinizi özel benliğinize ya da özel benliğinizi sosyal benliğinize yakınlaştırmak zorundasınız. Dikkat edin eşitlemekten bahsetmiyorum yakınlaştırmaktan bahsediyorum. Zira sosyal ve özel benliğin eşit olması da başka sorunlara yol açabilecektir. Örneğin “içim dışım bir” bahanesine sığınarak patavatsızlık ve boş boşazlık yapmak da sağlıklı yetişkin davranışına uygun düşmez. Sağlıklı bir yetişkin neyi ne zaman ve nerede konuşacağını kestirebilen kişidir.

Aynı sağlıklı yetişkin, uygun zeminde fikirlerini doğru bir üslupla söylemekten de rahatsızlık duymaz. Aşırı utangaçlığın birçok sebebi olabileceği gibi, belli başlı olası

nedenleri çocukluk çağı travmaları, yetiştirilme tarzı, herkesi memnun etme çabası, özgüvenin yeterince beslenmemiş olması, sonuçlarından çekinilmesi, sorumluluktan kaçış gibi konular gündeme gelir.

Hayatınız üzerine derince bir düşünmenizi, ince ince tefekkür etmenizi tavsiye ederim. Bunu kısa sürede aşılacak bir engel olarak değil de zamana yayarak, şimdiye kadar ihmal ettiğiniz benliğinizin keşif süreci olarak görmeniz verimliliği artıracaktır. Kendinize sorunlu olarak değil de yeterli antrenman yaptığınız takdirde güçlenecek bir sporcu gibi bakabilirsiniz. Zira siz bu yaşınıza değin her ne kadar sorunlar yaşamış olsanız bile birçok zorlu engeli de aşabilmiş birisiniz. Bu konuda kendinize haksızlık yapmanızı da istemeyiz. Daha kaliteli ilişkiler için daha huzurlu bir benlik için bir keşif sürecinde olduğunuzu var sayın ve çıkın bu yolculuğa.

Bu yolculukta yanınıza sevdiğiniz ve iyi niyetinden şüphe etmediğiniz insanlarla kendiniz üzerine sohbet etmeyi alın bolca. İnsanları gazlamaktan ve boş bir özgüven pompalamaktan başka işlevi olmayan yazarlardan yüz çevirip; gerçeklerden, sorumluluklardan ve öz denetimden bahsederek özgüven inşa etmenize yardımcı olacak uz-

manların kitaplarını, sohbetlerini, videolarını eksik etmeyin yol çantanızdan.

Ufak denemeler yapmayı, aileniz içerisinde provalar yapmayı ve bunları yaptıktan sonra hislerinizi ve düşüncelerinizi bir yere kaydetmeyi ihmal etmeyin. Kendinizi ifade ettiğiniz takdirde olmasını beklediğiniz senaryoların tamamının hayal ürünü kuruntular olduğunu unutmayın ve kendinize “En kötü ne olabilir ki?” sorusunu sıklıkla telkin edin.

Düşüncelerinizi ortaya koymaktan alıkoyan tüm saiklerin temelinde yıllar içerisinde oluşmuş ve kökleşmiş kendinizle ilgili olumsuz düşünceler olduğunu bilin. Bu düşüncelerin büyük oranda gerçeklikten uzak sadece kuruntulardan beslenerek kökleşmiş olduklarını unutmayın. Ve artık bu kökleşmiş düşüncelerin saltanatının önce sallandırılıp sonra da devrilmesinin vakti gelmiştir.

Bu işe girerken yukarıda bahsettiğim çocukluk çağı travmaları, yetiştirilme tarzı, herkesi memnun etme çabası, özgüvenin yeterince beslenmemiş olması, sonuçlarından çekinilmesi, sorumluluktan kaçış gibi olası sebepler üzerine düşünün ve konuşun.

İnsanların bizim hakkımızda düşündüklerini sandığımız birçok şey aslında öyle değildir. Yani insanlar “benim şöyle şöyle bir insan” olduğumu düşünüyordur diye düşünüyorsak emin olun ki büyük oranda yanılıyorsunuzdur.

Bu tarz durumlarda kendimize karşı çok acımasız olabiliyor ve kendi hakkımıza girebiliyoruz. Unutmayın kendi benliğinizin de sizin üzerinizde hakkı vardır. Tüm bu süreçleri devam ettiren bir uzmandan destek de alabilir ve sürecin daha verimli ve kalıcı sonuçlar üretmesini sağlayabilirsiniz.

Selam ve hürmetle...❖

düşünceler

HAZIRLAYAN: **ASLINUR BAHAR**

Başkalarının iyi taraflarını bulup takdir etme alışkanlığı, insanın ruhunu zenginleştirir.

— **C. W. HALL**

Nice kan vardır ki, onu dil döker.

— **HZ. ALİ (KV)**

Artık, iyi olanların değil, iyi oynayanların dünyası burası.

— **W. SHAKESPEARE**

İnsan görmesi gereken birçok şeyi göremez; sevdiği şeyler onu kör ve sağır eder.

— **HZ. MEVLÂNÂ (KS)**

Güzel konuşmak, ince düşünmek, halden anlamak, sevmek, düşeni kaldırmak, ağlayanı güldürmek, hep bedava biliyor musunuz?.

— **F. FARJAD**

Umutsuz durumlar yoktur; sadece, umutlarını kaybetmiş insanlar vardır.

— **F. FOCH**

Vatan, şikâyetle değil, idrakle, anlamakla sevilir.

— **CEMİL MERİÇ**

İnsanın yaşadığı hayat, düşüncesine de şekil verir.

— **DOÇ. DR. EMİN IŞIK**

Gelecek, bu gündedir.

— **İLHAN KUTLUER**

Güller çoğalmalı ki, ayrık otları fırsat bulmasınlar.

— **SUAT ÜNSAL**

İnsan susmasını bilmiyorsa, susmaktan daha değerli şeyler söyleyebilmelidir.

— **SADİ ŞİRAZİ**

Nankörlük, en büyük körlüktür.

— **HACI BEKTAŞ VELÎ (KS)**

İşler zorlaşınca insanların niteliği de ortaya çıkar. Kimisi kollarını sıvar; kimisi burun kıvrır; kimisi de sıvışır.

— **S. EWING**

Ölümler dini değil, sen de bilirsin ki bu din, Diri doğmuş, duracak dipdiri, durdukça zemin.

— **MEHMET AKİF ERSOY**

İçine çok acı söz girdi mi, işin tadı tuzu kalmaz.

— **ZÜBEYİR GÜNDÜZALP**

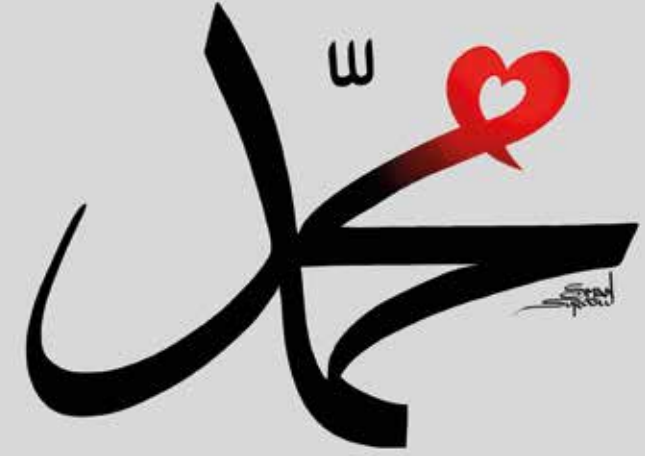
Az yalan söylenmez; yalan söyleyen her yalanı söyler.

— **V. HUGO**

Düşünceli olmak bazı insanların tabiatında yok; üstelememek lazım.

— **I. GONÇAROV**

HÂL DİLİ
OSMAN SUROĞLU

Andolsun ki size öyle bir Peygamber gelmiştir ki,
sizin sıkıntıya uğramanız O'na pek ağır gelir.
O, size düşkün, müminlere karşı çok şefkatli ve
merhametlidir.

Tevbe Suresi 128. Ayet

Bir baharı halketmek, bir çiçek kadar ona kolaydır.

Cenneti halk etmek, bir bahar kadar ona rahattır. Her günde, her senede, her asırda yeniden yeniye icad ettiği hadsiz masnuatı, nihayetsiz kudretine nihayetsiz lisanlarla şehadet ederler.

Bediüssaman Said Nursi